

ZAVOD ZA ZAPOSŁJAVANJE CRNE GORE

PROGRAM ZAPOSŁJAVANJA ZA 2007. GODINU

Podgorica, januar 2007. godine

SADRŽAJ

strana

I Uvodne napomene	4
II Program mjera aktivne politike zapošljavanja	5
1. Uticaj Programa na tržište rada	5
2. Ciljevi i ciljne grupe mjera aktivne politike zapošljavanja	7
3. Pravne osnove Programa	9
4. Sredstva za finansiranje Programa	10
III Programi i mjere zapošljavanja	11
1. Posredovanje i evidencije u zapošljavanju	11
2. Saradnja sa poslodavcima	13
3. Centri za obuku	15
4. Priprema za zapošljavanje	18
5. Sezonsko zapošljavanje	20
6. Zapošljavanje pripravnika	24
7. Zapošljavanje nerezidentnih fizičkih lica	25
8. Zapošljavanje lica sa invaliditetom	26
9. Javni radovi	27
10. Zapošljavanje u inostranstvu	29
11. Profesionalna orijentacija	30
12. Centar za ljudske resurse	33
IV Podsticanje razvoja preduzetništva	38

V Prestrukturiranje preduzeća i zaposlenost	39
VI Informacioni sistem	42
VII Pravna i normativna djelatnost	44
1. Normativna djelatnost	44
2. Zapošljavanje stranih državljana	44
3. Osiguranje za slučaj nezaposlenosti i novčana naknada	45
4. Pregled sudskih sporova	47
VIII Marketing	48
IX Finansijski aspekt Programa	49

I UVODNE NAPOMENE

Program zapošljavanja za 2007. godinu pripremljen je na osnovu obaveze utvrđene odredbama člana 24 Zakona o zapošljavanju ("Sl. list RCG", br. 5/02), prema kojima se aktivna politika zapošljavanja i sredstva za njeno sprovođenje utvrđuju programom koji donosi Zavod za zapošljavanje, a na koji saglasnost daje i Vlada Republike Crne Gore.

Program zapošljavanja za 2007. godinu je sastavljen iz dva dijela: u prvom su obuhvaćene mjere aktivne politike zapošljavanja, po smjernicama i obrascu koji se primjenjuju u Evropskoj uniji, dok je drugi dio koncipiran tako da prikazuje njihovu razradu, kao i druge aktivnosti, planirane Statutom i aktima Zavoda za zapošljavanje, koje će se sprovesti u 2007. godini. Na kraju Programa je dat finansijski pregled budžetskih sredstava Zavoda za zapošljavanje za 2007. godinu.

U skladu sa odredbama Amsterdamskog ugovora¹, program zapošljavanja (godišnji akcioni program zapošljavanja) je jedan od tri obavezujuća dokumenta u oblasti zapošljavanja (druga dva su: nacionalni dvogodišnji akcioni plan zapošljavanja i nacionalna strategija zapošljavanja za četvorogodišnji period) i, kako je već naglašeno, usklađen je sa smjernicama Evropske unije. On predstavlja konkretizaciju navedenih dokumenata i njihovu razradu u toku planskog perioda od godinu dana.

---

¹ Jedan od početnih dokumenata, koji je u nastojanju zajedničkog rješavanja problema nezaposlenosti donijela Evropska unija, 1997. godine. Ratifikovan 1999. godine, kada je postao obavezujući za sve članice.

II PROGRAM MJERA AKTIVNE POLITIKE ZAPOSŁJAVANJA

1. Uticaj Programa na tržište rada

Program mjera aktivne politike zapošljavanja je pripremljen na osnovu analize stanja i zahtjeva tržišta rada i planiranih kretanja i dinamike zapošljavanja u bliskoj budućnosti, definisanih Nacionalnom strategijom zapošljavanja u periodu 2007 – 2010. godina. Program je zasnovan i na smjernicama Evropske unije², koje se odnose na: povećanje zaposlenosti (kroz aktivne i stimulatívne mjere zapošljavanja i stvaranje uslova za razvoj preduzetništva i malih i srednjih preduzeća, pružanju stimulatívne podrške za povećanje mobilnosti na tržištu rada), stimulisanje razvoja ljudskih resursa i doživotnog učenja, radi povećanja konkurentnosti ponude radne snage, veće adaptabilnosti na iskazane potrebe na tržištu rada i smanjenja strukturne neravnoteže između ponude i potražnje radne snage, smanjenje regionalnih razlika, podsticanje zapošljavanja starijih osoba i teže zapošljivih lica (kroz pružanje raznih vrsta benefita poslodavcima), podsticanje zapošljavanja žena, radi smanjenja razlika u zaposlenosti polova.

Osnovne karakteristike tržišta rada u Crnoj Gori:

- **Osnovna karakteristika je strukturna neusklađenost ponude i tražnje.** Na evidenciji Zavoda nalaze se nezaposlena lica sa 972 vrste različitih zanimanja, dok se traži 874 vrsta zanimanja. Neslaganja između ponude i tražnje se ogledaju u: suficitu ponude radne snage za 547 vrste zanimanja sa evidencije, za koje ne postoji tražnja, deficitu ponude za 328 zanimanje (postoji oglašena potreba, ali nema ponude), dok se kod 46 vrsta zanimanja istovremeno nudi ono što se traži.
- **Izraziti pozitivni trendovi smanjenja broja nezaposlenih lica i povećanja tražnje (broj oglašanih radnih mjesta).** Pritom, negativna karakteristika je što smanjenje broja nezaposlenih lica na evidenciji prati povećanje relativnog učešća starijih nezaposlenih lica (teže zapošljiva lica zbog: zdravstvene teškoće, socijalna ograničenja, nedovoljna motivisanost za rad, slaba pokretljivost, nedostatak određenih dodatnih znanja itd), dok se povećanje tražnje odnosi na lica mlađeg doba, što povećava problem zapošljavanja ovih prvih. Ovo se odnosi i na relativno povećanje učešća u ukupnom broju nezaposlenih teže zapošljivih lica, u koja

---

² Smjernice za zapošljavanje se dogovaraju svake godine, pri čemu se utvrđuju prioriteti za svaku zemlju članicu posebno. Njima se definišu prioriteti za nacionalne politike u ekonomskoj, socijalnoj i drugim sferama, kojima se povezuju »lisabonski ciljevi« o dostizanju pune zaposlenosti, obezbjeđivanju kvalitetnih radnih mjesta i jačanju socijalne kohezije sa stabilnim ekonomskim rastom i rastom produktivnosti rada.

spadaju: invalidi, pripadnici etničkih grupa i mladi tražioci prvog zaposlenja. Smanjenje broja nezaposlenih lica prati i ubrzano smanjenje broja žena, odnosno njihovog učešća u ukupnom broju nezaposlenih.

- **Smanjenje stope nezaposlenosti.** Stopa se od 2000. godine (najveći broj nezaposlenih na evidenciji i najveća stopa) stalno ubrzano smanjuje i sada se kreće na nivou oko 14,7%. Problem predstavljaju regionalne razlike, jer postoji izražena razlika u nivou stope nezaposlenosti posmatrano po opštinama ili regijama.
- **Mala fleksibilnost u pogledu geografske i profesionalne mobilnosti.** Veći broj nezaposlenih je statičan, veoma malo mobilan, a većina od nezaposlenih lica spremnih da prate potrebe tržišta rada mobilna je samo ako se radi o sezonskom zapošljavanju.
- **Nedovoljno razvijen sektor uslužnih djelatnosti,** koji može najviše da podstakne otvaranje novih radnih mjesta.

Na osnovu navedenog i u skladu sa ciljevima Nacionalne strategije zapošljavanja u periodu 2007 – 2010. godina i smjernicama Evropske unije, Program aktivne politike zapošljavanja za 2007. godinu je usmjeren na sljedeće prioritete:

- **Podsticanje i podrška nezaposlenim licima da aktivno pristupe problemu sopstvenog zapošljavanja,** da se zaposle i sačuvaju zaposlenje.
- **Poboljšanje mogućnosti za zapošljavanje teže zapošljivih lica** (starijih od 55 godina, invalida, mladih početnika, lica bez obrazovanja, kvalifikacija ili radnog iskustva), pri čemu će prednost za uključivanje u programe osposobljavanja i obrazovanja za deficitarna zanimanja imati lica bez obrazovanja i sa suficitarnim zanimanjem.
- **Smanjenje strukturnih nesklada između ponude i tražnje,** kroz programe osposobljavanja lica niskog stepena obrazovanja za deficitarna zanimanja. Najveći broj lica će se uključiti u preventivne aktivnosti profesionalne orijentacije sa ciljem otklanjanja strukturnih nesklada na tržištu rada, sprečavanja dugotrajne nezaposlenosti i motivisanja lica za aktivno uključivanje na tržištu rada. Organizovaće se kreiranje novih radnih mjesta, kroz: javne radove, pomoć u zapošljavanju dugotrajno nezaposlenih lica, netržišne programe zapošljavanja, programe samozapošljavanja.
- **Smanjenje razlika između regija.** Sredstva će se usmjeravati u regije sa nadprosječnom stopom nezaposlenosti. Za te svrhe izvojiće se i do 70% raspoloživih sredstava za realizaciju mjera aktivne politike zapošljavanja u 2007. godini.
- **Stimulisanje razvoja novih programa i zanimanja,** prije svega u uslužnim djelatnostima i djelatnostima koje šire ponudu socijalnih usluga.
- **Obezbjeđenje pristupa zaposlenju i osposobljavanju i obuhvatanje mjerama mladih do 26 godina, tražioca prvog zaposlenja, i starijih nezaposlenih lica, od**

55 do 64 godine. Program mjera će, u tom smislu, sadržati aktivnosti na promociji zapošljavanja starijih radnika i prikazivanju njihovog radnog potencijala.

- **Obezbjeđenje jednakih mogućnosti za pristup tržištu rada i zapošljavanju,** pri čemu će posebna pažnja biti usmjerena na zapošljavanje žena radi smanjenja razlika u zaposlenosti polova.

Primjena mjera aktivne politike zapošljavanja na navedene prioritete treba da rezultira snižavanjem učešća dugotrajno nezaposlenih i nezaposlenih bez obrazovanja, mladih i starijih nezaposlenih lica u ukupnom broju nezaposlenih.

2. Ciljevi i ciljne grupe mjera aktivne politike zapošljavanja

Program aktivne politike zapošljavanja sadrži mjere čijom se primjenom postižu sljedeći ciljevi: smanjenje nezaposlenosti, smanjenje strukturne neravnoteže ponude i tražnje, povećanje zapošljavanja teže zapošljivih lica kroz povećanje mogućnosti njihove radno-socijalne integracije, smanjenje regionalnih razlika u zaposlenosti i smanjenje razlika u zaposlenosti polova. Slijedi kratak opis pojedinih mjera i ciljeva:

Mjera 1: Profesionalna orijentacija i pomoć u zapošljavanju

Sadrži aktivnosti na sprečavanju prelaska u dugotrajnu nezaposlenost. Informisanje i osnovno savjetovanje se nudi svim nezaposlenima, kao i viškovima radnika, kako bi se podstakli na traženje novog zaposlenja. Intenzivnije će se savjetovati lica koja se suočavaju sa različitim teškoćama na tržištu rada, a pomoć u zapošljavanju će se usmjeriti onima koji se i pored lične i aktivnosti Zavoda za zapošljavanje nijesu uspjeli zaposliti. Ovim mjerama će biti obuhvaćena i lica koja su uključena u druge aktivnosti mjera aktivne politike zapošljavanja.

Mjera 2: Osposobljavanje i obrazovanje

Sadrži aktivnosti na povećanju obrazovnog nivoa nezaposlenih i zaposlenih radi povećanja njihove konkurentnosti na tržištu rada. U okviru mjere će se realizovati programi osposobljavanja i osposobljavanja na radnom mjestu za deficitarna zanimanja. Na ovaj način se postiže brže posredovanje i potpunije reagovanje na iskazane potrebe na tržištu rada.

Mjera 3: Podsticaji za zapošljavanje

Cilj ove mjere je podsticanje zapošljavanja teže zapošljivih lica, podsticanje samozapošljavanja i očuvanje zaposlenja. Mjera se realizuje učešćem Zavoda u sufinansiranju različitih programa.

Mjera 4: Neposredno otvaranje novih radnih mjesta

Sastoji se u pružanju pomoći za zapošljavanje grupa nezaposlenih lica koja najteže nalaze zaposlenje. Obuhvata subvencije za zapošljavanje kod neprofitnih poslodavaca, prije svega u djelatnostima koje se izvode u javnom interesu i mogu da podstiču širenje mreže socijalnih usluga ili razvoj novih usluga.

Mjera 5: Eksperimentalni programi

Odnosi se na različite pokušaje uključivanja ciljnih grupa na tržište rada, pomoću pilot projekata. Ova mjera sadrži i promocije zapošljavanja starije radne snage, sa ciljem stvaranja pozitivne slike o njihovim kvalitetima i komparativnim prednostima, kako u opštoj javnosti, tako i kod poslodavaca.

Program mjera aktivne politike zapošljavanja uključuje mjere za stimulisanje zapošljavanja svih lica, bez obzira da li se odnosi na prvo zaposlenje, povratak u zaposlenost lica koje je radilo ili potrebe da se radna aktivnost produži. Mjere omogućavaju pristup zaposlenju svim tražiocima zaposlenja, sprečavaju nezaposlenost i obezbjeđuju povezanost sa tržištem rada onima koji postanu nezaposleni, u cilju njihovog povećanja zapošljivosti. To se postiže kroz obezbjeđenje pristupa osposobljavanju, pri čemu se posebna pažnja poklanja uključivanju deprivilegovanih (uskraćeni) lica i lica nižeg stepena stručnosti, i kroz razvoj novih mogućnosti za zapošljavanje. Uključivanjem u mjere aktivne politike zapošljavanja, prije svega nezaposlena lica i radnici u postupku gubljenja zaposlenja dobijaju priliku da kroz realizaciju programa osposobljavanja, obrazovanja i samozapošljavanja pređu iz suficitarnog u deficitarno zanimanje, čime povećavaju mogućnost zapošljavanja.

Ciljne grupe

Program mjera aktivne politike zapošljavanja je usmjeren na različite korisnike, u zavisnosti od specifičnosti njihovih potreba.

U mjere Osposobljavanja i obrazovanja uključice se sljedeće ciljne grupe:

- nezaposleni sa suficitarnim zanimanjima (za osposobljavanje i obrazovanje za deficitarna zanimanja),
- nezaposleni bez profesionalnog obrazovanja,
- nezaposleni mladi do 26 godina i nezaposleni bez radnih iskustava,
- primaoci novčane pomoći i novčane naknade,
- ostala teže zapošljiva lica, invalidi, pripadnici etničkih grupa, kao i lica sa utvrđenim smetnjama u zapošljavanju.

U mjere Podsticanja zapošljavanja i otvaranja novih radnih mjesta uključice se, prije svih, sljedeće ciljne grupe:

- primaoci novčane naknade i novčane pomoći,
- nezaposleni stariji od 55 godina sa suficitarnim zanimanjima ili sa zdravstvenim smetnjama,
- mladi i tražioci prvog zaposlenja, prije svega oni bez odgovarajućeg obrazovanja u odnosu na potrebe tržišta rada,
- invalidi, posebno invalidi rada, zbog mogućnosti njihovog otpuštanja,
- dugotrajno nezaposleni, prije svega dugotrajno nezaposlene žene.

U programe javnih radova i netržišnih programa zapošljavanja, koji su namijenjeni neprofitnim poslodavcima za izvođenje socijalnih usluga i drugih poslova u javnom interesu, će se uključivati, prije svega, nezaposlena lica koja se suočavaju sa barijerama prilikom stupanja na tržište rada i posebno ranjive grupe nezaposlenih lica (pripadnici etničkih grupa, lica nakon izdržane zatvorske kazne, liječeni zavisnici, žrtve nasilja i druga teže zapošljiva nezaposlena lica sa utvrđenim teškoćama u zapošljavanju).

3. Pravne osnove Programa

Obavljanje djelatnosti Zavoda je, u normativno-pravnom smislu, utvrđeno, prije svega, Zakonom o zapošljavanju (»Sl. list RCG«, br. 5/02 i 79/04) i podzakonskim

aktima donešenim na osnovu tog zakona. Značajan dio aktivnosti Zavoda vezan je i za niz drugih normativnih akata koji, u većoj ili manjoj mjeri, direktno ili indirektno, utiču na ostvarivanje funkcija Zavoda na tržištu rada, kao što su, npr:

- Zakon o radu (»Sl. list RCG«, br. 43/03 i 25/06),
- Zakon o zapošljavanju i radu stranaca (»Sl. list RCG«, br. 11/04),
- Zakon o zaštiti gradjana Republike Crne Gore na radu u inostranstvu (»Sl. list RCG«, br. 11/04),
- Zakon o evidencijama u oblasti rada i zapošljavanja (»Sl. list RCG«, br. 69/03),
- Zakoni iz oblasti penzijsko-invalidskog i zdravstvenog osiguranja: Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju (»Sl. list RCG«, br. 54/03, 39/04, 79/04 i 81/04) i Zakon o zdravstvenom osiguranju (»Sl. list RCG«, br. 39/04),
- Zakoni iz oblasti obrazovanja: Zakon o visokom obrazovanju (»Sl. list RCG«, br. 60/03), Zakon o stručnom obrazovanju (»Sl. list RCG«, br. 64/02) i Zakon o obrazovanju odraslih (»Sl. list RCG«, br. 64/02),
- Zakon o porezu na dohodak fizičkih lica (»Sl. list RCG«, br. 65/01, 12/02 i 37/04),
- Carinski zakon (»Sl. list RCG«, br. 7/02, 38/02, 72/02, 21/03, 29/05 i 66/06). itd.

4. Sredstva za finansiranje Programa

Sredstva za finansiranje realizacije Programa aktivne politike zapošljavanja za 2007. godinu utvdjena su ukupnom iznosu od 10.419.000 Eur. Prikazano po pojedinačnim stavkama:

- Priprema radnika i zapošljavanje	4.489.000 Eur,
- Krediti za samozapošljavanje	2.500.000 Eur,
- Pripravnici po Programu Vlade RCG	3.430.000 Eur.

U k u p n o: 10.419.000 Eur.

III PROGRAMI I MJERE ZAPOŠLJAVANJA

1. POSREDOVANJE I EVIDENCIJE U ZAPOŠLJAVANJU

Posredovanje pri zapošljavanju obuhvata skup administrativnih i stručnih postupaka kojima se obezbjeđuje selektivno i funkcionalno povezivanje poslodavaca i kandidata za zapošljavanje.

Posrednička funkcija Zavoda realizuje se, pored ostalog, u okvirima sljedećih grupa poslova:

- informisanje nezaposlenih lica o uslovima i mogućnostima zapošljavanja, zahtjevima rada, obavezama i pravima po osnovu nezaposlenosti,
- saradnja sa poslodavcima u cilju zadovoljavanja njihovih kadrovskih potreba,
- motivisanje i osposobljavanje nezaposlenih za aktivno traženje, odnosno prihvatanje zaposlenja ili drugačiji izlaz iz nezaposlenosti,
- obrazovanje i obuka nezaposlenih lica u funkciji pripreme za zaposlenje,
- praćenje ponude i tražnje na tržištu rada u cilju formiranja baze podataka za projektovanje mjera i programa aktivne politike zapošljavanja,
- profesionalno informisanje i savjetovanje školske omladine,
- podsticanje zapošljavanja teže zapošljivih osoba,
- evidencija i statistika u oblasti nezaposlenosti i zapošljavanja.

Program za 2007. godinu

Za 2007. godinu planirane su mjere i aktivnosti koje treba da obezbijede dalje povećanje kvaliteta usluga u posredovanju.

- Dosljedna primjena propisane metodologije za vođenje evidencija o nezaposlenosti i zapošljavanju.
U okviru ovih poslova uložiće se dodatni napor kako bi se ostvario veći nivo kvaliteta u vođenju evidencija. Pri tome, koristiće se prednosti informacione tehnologije koja omogućava brže komunikaciono povezivanje, ujednačeniji pristup i efikasniji rad svih službi Zavoda.
- Posebna pažnja biće usmjerena na ažuriranje podataka o zapošljavanju.
- Precizno ustanovljavanje strukture prijavljenih lica sa stanovišta zapošljivosti, putem stručne trijaže. Kvalitetna trijaža će biti osnova za kreiranje programa aktivne politike zapošljavanja.

- Dosljedna primjena utvrđene metodologije stručnog tretmana lica koja traže određene usluge u posredovanju.
- Stručnom tretmanu nezaposlenih lica obezbijediće se prioritet u aktivnostima biroa rada i kancelarija.
- Novi model posredovanja u zapošljavanju zahtijeva individualni pristup svakom pojedincu, uz uvažavanje specifičnih potreba i mogućnosti svakog nezaposlenog lica ponaosob. Zato će se kvalitetnom izvođenju intervjua i izradi individualnih planova zapošljavanja dati poseban značaj. Savjetnici za posredovanje, kroz izradu planova zapošljavanja, treba da obezbijede kompetentno i racionalno vođenje nezaposlenog lica kroz proces traženja zaposlenja. Savjetnici drugih profila će se uključivati u profesionalni tretman nezaposlenih lica, u skladu sa definisanim obavezama iz planova zapošljavanja. Posebna pažnja posvetiće se organizovanju i unapređenju timskog rada u posredovanju. Primjena usvojene tehnologije rada će se adekvatno usmjeravati i pratiti od strane odgovornih lica.
- Edukacija saradnika za poslove evidencije i posredovanja u funkciji implementacije informacionog sistema, odnosno korišćenje računara, kao bitne pretpostavke za efikasnije i kvalitetnije pružanje usluga;
- Nastavak edukacije saradnika za primjenu savremene tehnologije rada u zapošljavanju, posebno obuka trenera za rad sa ranjivim grupama;
- Praćenje promjena u strukturi i karakteristikama zanimanja, radi eventualnih dopuna i izmjena postojećih uputstava, šifrnika i dr.;
- Statističko praćenje kretanja nezaposlenosti i zapošljavanja;
- Statističko praćenje kretanja u oblasti rada i zapošljavanja treba, pored ostalog, da predstavlja osnov za kvalitetno usmjeravanje nezaposlenih lica u procesu traženja zaposlenja i kreiranje programa aktivne politike zapošljavanja.

U skladu sa Zakonom kontinuirano će se organizovati blagovremeno oglašavanje slobodnih radnih mjesta i, na bazi toga, redovno informisanje potencijalnih kandidata za zapošljavanje. Očekuje se da će tokom 2007. godine biti prijavljeno, odnosno oglašeno oko 50.000 slobodnih radnih mjesta.

Uz redovnu obradu i publikovanje podataka o slobodnim radnim mjestima, analiziraće se pojedina obilježja, odnosno zahtjevi poslodavaca i o tome uraditi odgovarajuće analize i informacije za potrebe Zavoda i drugih korisnika.

Realno je očekivati da će se u narednoj godini ostvariti veća stopa zaposlenosti, odnosno dalje postepeno opadanje ukupne nezaposlenosti. U skladu sa ovim je i planiran obim pojedinih aktivnosti.

Za oko 200.000 lica će se organizovati različiti oblici rada u posredovanju kojima se obuhvataju administrativne i stručne usluge licima, kao što su:

- Informisanje i savjetovanje o aktuelnim i očekivanim odnosima ponude i tražnje na tržištu rada, programima aktivne politike zapošljavanja;

- Informisanje i savjetovanje o uslovima i mogućnostima zaposlenja, pripreme/obuke za aktivno traženje/prihvatanje zaposlenja, uključivanje u programe aktivne politike zapošljavanja i samozapošljavanja;
- Informisanje i upućivanje na oglašene, prijavljene potrebe rada;
- Izdavanje različitih dokaza iz evidencija koje su u nadležnosti Zavoda;
- Ostvarivanje prava po osnovu nezaposlenosti – zdravstveno osiguranje, penzijsko osiguranje, novčana naknada, novčana pomoć i dr.;
- Izbor i priprema kandidata koji se usmjeravaju na poseban (specijalistički) tretman namijenjen licima sa izraženim faktorima otežane zapošljivosti (tjelesna oštećenja i bolesti, invalidnost, psihološki faktori).

U skladu sa Zakonom o zapošljavanju i Pravilnikom o posredovanju, za sva nezaposlena lica će se, u kontinuitetu, organizovati stručni tretman. To podrazumijeva izvođenje intervjua, izradu planova zapošljavanja i praćenje njihove realizacije. Planirano je da se za svako nezaposleno lice urade, prosječno, 4 individualna plana zapošljavanja, čime treba da se obezbijedi stručno usmjeravanje nezaposlenih u proces traženja zaposlenja, što je i suština stručnog tretmana. Planirano je da se izradi 140.000 individualnih planova zapošljavanja.

Za novoprijavljena lica na evidenciji Zavoda, njih oko 20.000, će se organizovati informativni razgovori s ciljem da se upoznaju sa:

- djelatnošću, organizacijom i načinom rada Zavoda u posredovanju;
- njihovim pravima i obavezama u periodu nezaposlenosti;
- aktuelnim i očekivanim kretanjima na tržištu rada.

U 2007. godini organizovaće se informativno–motivacijski seminari–radionice za 7.000 nezaposlenih lica. To su programi namijenjeni svim nezaposlenim licima, a imaju svrhu da informišu o značajnim obilježjima tržišta rada i zapošljavanja i motivišu na aktivno traženje zaposlenja.

2. SARADNJA SA POSLODAVCIMA

Nova doktrina rada u Zavodu podrazumijeva sprovođenje aktivne politike zapošljavanja kroz aktivan odnos sa svim učesnicima u tom procesu, a prije svega poslodavcima kao ključnim činiocima, kako za kreiranje tako i za realizaciju i razvoj programa zapošljavanja.

Projekti koje realizuje Zavod su, pored podsticanja zapošljavanja, omogućili i uspostavljanje socijalnog partnerstva sa poslodavcima i drugim institucijama, koje je

potrebno dalje razvijati i unapređivati. Na taj način poslodavci direktno utiču i na povećanje kvaliteta ponude radne snage, odnosno njenog osposobljavanja za aktuelne zahtjeve rada i uopšte na politiku zapošljavanja.

Imajući u vidu činjenicu da će se ubuduće posebna pažnja posvećivati teže zapošljivim kategorijama i marginalnim grupama kao i licima sa invaliditetom, radi njihovog zapošljavanja i uključivanja u društvo rada, to je saradnja sa poslodavcima prioritet Zavoda za zapošljavanje u narednoj godini.

Program za 2007. godinu

Zavod za zapošljavanje je, kroz mjere aktivne politike zapošljavanja, i do sada razvijao saradnju sa poslodavcima, ali se javila potreba na trenutnom stepenu primjene postojeće tehnologije rada, da tu saradnju moramo unaprijediti, u cilju uspješnijeg zapošljavanja nezaposlenih lica i uspješnijeg razvoja preduzetništva.

Naime, kvalitetan plan zapošljavanja u biroima rada nemoguće je uraditi bez svježih podataka sa tržišta rada, dobijenih neposrednim kontaktom sa poslodavcima o njihovim pravim potrebama i problemima kada je u pitanju obezbjeđivanje radne snage. Dobra saradnja sa poslodavcima obezbjeđuje informacije o potrebama koje se ne mogu obezbijediti preko Zavoda i tačne podatke o pravim potrebama poslodavaca, kao i identifikovanje u kojim stepenima stručne sprema su te potrebe najizraženije i kojoj djelatnosti pripadaju.

Na osnovu prikupljenih podataka pravi se plan zapošljavanja nezaposlenih lica, kao i planovi aktivne politike zapošljavanja za narednu godinu.

Takođe, uspostavljena saradnja sa poslodavcima, omogućiće, kako prolaz kod poslodavaca, tako i brzu i cjelovitu uslugu kod obezbjeđivanja podataka, pružanja informacija i razgovora sa nezaposlenim licima oko zapošljavanja, kao i podatke neophodne za ažuriranje baze poslodavaca (novoupisani, brisani, promjena djelatnosti, adrese, ...).

Isto tako, obilaskom poslodavaca obezbjeđuje se informacija o potencijalnoj nezaposlenosti, te je moguće blagovremeno preduzeti mjere preventive u smislu prekvalifikacije i osposobljavanja kadrova za nove poslove, tražene na tržištu rada.

Ovakvim načinom saradnje i poslodavci će biti blagovremeno i potpuno informisani o svim programima aktivne politike zapošljavanja u Zavodu.

Za realizaciju prethodno navedenih aktivnosti neophodno je početkom 2007. godine uraditi u saradnji sa sektorom za informatiku predlog – aplikaciju Poslodavci, zbog efikasnijeg rada.

U narednom periodu saradnja sa poslodavcima treba, pored ostalog, da omogući:

- Preciznu i tačnu bazu podataka aktivnih poslodavaca;
- Uključivanje što većeg broja poslodavaca u problematiku obrazovanja i obuke nezaposlenih lica radi pripreme za zaposlenje;

- Veću uključenost poslodavaca u zapošljavanje obučanih lica;
- Češće nastupe u medijima u cilju promocije određenih programa;
- Efikasnije zapošljavanje lica sa otežanim faktorima zapošljavanja;
- Zapošljavanje lica sa invaliditetom.

U cilju obezbjeđivanja primjene nove tehnologije rada sa poslodavcima i organizovanja kontinuiranog timskog rada svih profila savjetnika u posredovanju, planirano je održavanje seminara namijenjenog savjetnicima za saradnju sa poslodavcima u cilju primjene nove aplikacije za saradnju sa poslodavcima.

3. CENTRI ZA OBUKU

Zavod za zapošljavanje Crne Gore je u saradnji sa Ministarstvom prosvjete i nauke i Ministarstvom rada i socijalnog staranja dana 22.9.2002. godine potpisao Sporazum o osnivanju tri Centra za obuku u okviru RJ Centar za ljudske resurse.

Centri za obuku su osnovani, kako za praktično usavršavanje i obrazovanje učenika iz redovnog školskog sistema, tako i za obuku nezaposlenih lica sa evidencije nezaposlenih i drugih lica.

Funkcionišu u okviru Zavoda za zapošljavanje, kao posebne jedinice locirane pri biroima rada. Njihova oprema je smještena u prostorijama srednjih stručnih škola, gdje se izvodi obuka.

Centri su formirani u Herceg Novom, za oblast ugostiteljstva i turizma, u Beranama, za drvoprerađu, i u Podgorici, za informatičku, metalsko-mašinsku i građevinsku djelatnost. Planirano je da regionalni centri za obuku organizuju kvalitetnu obuku na čitavoj teritoriji Crne Gore, koju će izvoditi obučeni treneri, sa zadovoljavajućom opremom i alatom.

Program za 2007. godinu

Centar za obuku Herceg Novi

Tokom 2007. godine Centar za obuku Herceg Novi planira obuku ukupno 50 nezaposlenih lica, od čega 20 za tržište rada i 30 za poznatog poslodavca.

Plan za 2007. godinu

Djelatnost	Polaznici	Programi obuke	Broj polaznika	Cijena po polazniku	Iznos u Eur
Turizam i ugostiteljstvo	Nezaposleni	5 zanimanja u turizmu*	50	600	30.000,00
Ukupno:			50		30.000,00

Kada je obuka nezaposlenih lica iz oblasti turizma i ugostiteljstva na našem primorju u pitanju, većina stanovništva se bavi turizmom, ali kao poslodavci a ne izvršioi, te se polaznici moraju obezbjeđivati sa strane, najčešće sa sjevera Crne Gore ili iz okruženja.

Drugi problem jeste u tome što sezonski poslovi traju 2-3 mjeseca, što nije stimulatívno za odrasla lica jer ne obezbjeđuje trajno zaposlenje.

I još jedan problem, dodatni, jeste taj što Centar za obuku nema smještajne kapacitete za polaznike sa strane.

Programi po kojima će se obučavati nezaposlena lica su: kuvar, pomoćni kuvar, recepcioner, sobarica.

Centar za obuku Podgorica

Centar za obuku Podgorica će nastaviti sa organizovanjem kurseva iz oblasti informatike i građevinarstva, za ukupno 480 nezaposlenih lica, s tim da veći broj polaznika bude iz oblasti građevinarstva u odnosu na prethodnu godinu.

Svi programi koje realizuje ovaj Centar iz oblasti informatike odnose se na obuku nezaposlenih za tržište rada.

Planirana obuka u 2007. godini

Djelatnost	Polaznici	Programi obuke	Broj polaznika	Cijena po polazniku	Iznos u Eur
Informatika	Nezaposleni		400	65,00	26.000,00
Građevinarstvo	Nezaposleni	*	80	650,00	52.000,00
Ukupno:			480		78.000,00

* Programi obuke u 2007. godini: moler, monter suve gradnje, podopolagač, keramičar, vodoinstalater, betonirac, zidar, građevinski tesar i dr.

Kada je u pitanju građevinarstvo, očekivano zapošljavanje kandidata koji završe obuku je preko 80%. Kod informatičkih obuka nema preciznih pokazatelja o efektima kod zapošljavanja, ali je izvjesno da su ova znanja često presudna u nalaženju zaposlenja kod velikog broja zanimanja, u svim stepenima stručne spreme.

Kod planirane pilot obuke za servisera računara ("PC serviser") očekuje se zapošljavanje oko 80% polaznika.

Centar za obuku Berane

Centar za obuku Berane planira da u 2007. godini organizuje obuku za 180 nezaposlenih lica, za sedam deficitarnih zanimanja, iz oblasti drvoprerade, turizma i ugostiteljstva. Slijedi tabelarni pregled.

Zanimanje	Broj polaznika	Cijena po polazniku	Ukupno
Pomoćni stolar	30	500	15.000
Stolar za namještaj	30	600	18.000
Građevinski stolar	30	600	18.000
Tapetar	20	500	10.000
Kuvar	20	600	12.000
Konobar	30	500	15.000
Frizer	20	350	7.000
Ukupno	180		95.000 Eur

Rekapitulacija

U organizaciji centara za obuku planirana je u 2007. godini obuka 710 nezaposlenih lica, i to:

Centar Herceg Novi	50,
Centar Berane	180,
Centar Podgorica	480.

Ukupno:	710
-----	

4. PRIPREMA ZA ZAPOŠLJAVANJE

Zavod za zapošljavanje Crne Gore sprovodi niz mjera i aktivnosti na planu stručne obuke lica koja traže zaposlenje, kao i radnika za čijim je radom prestala potreba, u funkciji pripreme za uključivanje u rad.

Ciljevi realizacije programa stručne obuke su: smanjenje nezaposlenosti, povećanje zapošljivosti lica koja traže zaposlenje kroz unapređenje kvaliteta ponude, kao i zadovoljavanje aktuelnih potreba, zahtjeva i uslova rada.

Obim i struktura učesnika obuke utvrđuje se na osnovu:

- Iskazanih i sagledanih potreba poslodavaca;
- Analize profesionalne strukture nezaposlenih i njihovih obrazovnih potreba;
- Procjene obima viškova zaposlenih i sagledavanja mogućnosti njihovog daljeg radnog angažovanja;
- Postojećih i očekivanih potreba tržišta rada za zapošljavanjem novih radnika;
- Stečenih iskustava u realizaciji programa pripreme;
- Raspoloživih finansijskih sredstava.

Program za 2007. godinu

Aktivnosti Zavoda u ovoj oblasti za 2007. godinu odvijace se i dalje kroz programe pripreme za poznatog poslodavca i za tržište rada, uz sljedeći obuhvat polaznika obuke:

- za poznatog poslodavca – 600,
- za tržište rada – 3.900 lica.

Polaznici će se uključiti u tri grupe programa:

1. Programi stručne obuke za zanimanja, koji će obuhvatiti 2.000 nezaposlenih lica, od kojih je 500 polaznika programa stručnog osposobljavanja, 300 polaznika programa dokvalifikacije i 1.200 polaznika programa prekvalifikacije;
2. Programi posebnih znanja za 2.500 lica sa evidencije Zavoda;
3. Programi pripreme za zapošljavanje 100 lica sa invaliditetom.

Slijedi pregled planiranog broja polaznika stručnih obuka za zanimanja i posebna znanja po programima i biroima rada.

Biro rada Zanimanja i posebna znanja	Podgorica	Nišić	Bijelo Polje	Berane	Bar	Herceg Novi	Pljevlja	Ukupno
I Za poznatog poslodavca	180	100	40	80	40	120	40	600
II Za tržište rada	250	200	200	200	200	200	150	1.400
Grupa zanimanja	430	300	240	280	240	320	190	2.000
Poljoprivreda i prerada hrane	35	15	40	30	10	10	10	150
Drvoprerada	20	80	20	40	-	10	30	200
Građevinarstvo	130	30	20	20	50	-	-	250
Metaloprerada i elektrotehnika	10	20	10	30	10	50	20	150
Turizam i ugostiteljstvo	100	80	70	70	80	130	70	600
Uslužne djelatnosti	90	50	40	50	40	50	30	350
Ostalo (trgovina, saobraćaj)	45	25	40	40	50	70	30	300
Posebna znanja	850	285	270	245	260	330	260	2.500
Kursevi informatike	500	160	160	140	120	160	160	1.400
Kursevi stranih jezika	150	80	70	60	70	110	60	600
Kursevi za vozače	120	40	40	40	40	5	35	320
Obuka pomoraca	-	-	-	-	30	50	-	80
Obuka lica sa invaliditetom	80	5	-	5	-	5	5	100
Ukupan broj polaznika	1.280	585	510	525	500	650	450	4.500

Obuka za zanimanja navedena u tabeli realizovaće se, po programima baziranim na verifikovanim standardima zanimanja, kod izvođača odabranih na osnovu javnog oglasa. Izvodiće se u dvije faze, tako što će prva faza realizacije početi sredinom prvog kvartala, a druga početkom četvrtog kvartala i trajaće saglasno vremenu koje je definisano programima obuke. Stručna obuka za poznatog poslodavca organizovaće se tokom godine, na osnovu konkretnog zahtjeva poslodavca.

Obuka za posebna znanja organizovaće se po jedinstvenim programima i realizovaće se takođe, u dvije faze: prva početkom drugog, a druga početkom četvrtog kvartala.

U cilju uspješne realizacije planiranih programskih zadataka preduzeće se mjere i aktivnosti koje, pored ostalog, obuhvataju:

- Kontinuirano sprovođenje aktivnosti na definisanju profesionalnih potreba lica koja traže zaposlenje i iznalaženja mogućnosti za njihovo zapošljavanje putem odgovarajućih programa obrazovanja i obuke;
- Obezbjedjivanje sistematskog praćenja kadrovskih potreba, uslova i zahtjeva rada u pojedinim djelatnostima na nivou opština, regija i Republike;

- Obezbjeđivanje kvalitetnog praćenja profesionalnog napredovanja polaznika obuke;
- Uspostavljanje efikasnije koordinacije centara za obuku sa odgovarajućim profilima savjetnika za posredovanje, pripremu za zapošljavanje i profesionalnu orijentaciju;
- Obezbjeđivanje adekvatnog praćenja, valorizacije obrazovnih rezultata i sertifikacije stečenih znanja;
- Blagovremenu pripremu operativnih planova aktivnosti, sa jasno utvrđenim zadacima i ciljevima, nosiocima i izvođačima programa, kao i rokovima i dinamikom realizacije pojedinačnih programa;
- Obezbjeđivanje finansijskih sredstava za realizaciju planiranih programa pripreme za zapošljavanje.

5. SEZONSKO ZAPOSŁJAVANJE

Sezonsko zapošljavanje predstavlja jedan od oblika prilagođavanja radnog odnosa zahtjevima i potrebama poslodavaca.

Praksa pokazuje da razvijena tržišna privreda zahtijeva fleksibilnu radnu snagu, spremnu za brzo prilagođavanje složenim zahtjevima tržišta. Institut zaposlenja na neodređeno vrijeme koji garantuje sigurnu zaradu i dugoročno obavljenje posla ne odgovara društvu koje teži da u uslovima neprekidnih strukturnih, tehnoloških i organizacionih promjena koristi cjelokupan ljudski potencijal.

Tranzicija i privatizacija privrede dodatno nameću obavezu prilagođavanja radne snage potrebama poslodavaca. Postojećom regulativom sezonsko zapošljavanje u Crnoj Gori nije detaljno i sveobuhvatno obrađeno, niti je zakonodavac imao u vidu specifičnu prirodu sezonskih poslova, pa samim tim ni drugačiji pristup radno–pravnom statusu sezonskih radnika. To se odnosi kako na način i uslove zasnivanja radnog odnosa, tako i na zaštitu zaposlenih za vrijeme obavljanja rada, njihovog stimulisanja i ostvarivanja beneficija koje proističu iz ovog relativno težeg vida radnog angažovanja, sa ciljem sticanja ravnopravnijeg položaja sezonskih radnika u odnosu na druge nezaposlene.

Zbog nepreciznosti postojećih radno–pravnih propisa u Crnoj Gori, često se u praksi poistovjećuje rad na određeno vrijeme i sezonski rad, pa je ove dvije kategorije teže precizno razdvojiti.

Tržište sezonske radne snage je sastavni dio cjelokupnog tržišta rada, tj. ukupne ponude i tražnje radne snage na prostoru Crne Gore.

Sezonsko zapošljavanje je jedna od mjera aktivne politike zapošljavanja, koju realizuje Zavod za zapošljavanje Crne Gore, a koja se iz godine u godinu potvrđuje sve većim zapošljavanjem u različitim oblastima, a prije svega u turizmu i ugostiteljstvu, trgovini, građevinarstvu, poljoprivredi, zdravstvu i drugim oblastima.

U cilju većeg legalnog zapošljavanja radne snage sa evidencije Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, Zavod je donio Strategiju zapošljavanja radne snage od 2007. do 2010. godine na području Republike. Strategijom se predviđa zapošljavanje 8.000 lica sa evidencije Zavoda, kao sezonske radne snage u 2007. godini.

Svaki biro rada i kancelarije Zavoda sa područja Republike preuzimaju obavezu da realizuju srazmjerni dio Plana sezonskog zapošljavanja za 2007. godinu, u zavisnosti od ukupnog broja nezaposlenih lica na birou rada, mogućeg broja raspoložive sezonske snage, kao i izraženih potreba za sezonskim zapošljavanjem na tom području.

Program za 2007. godinu

Imajući u vidu potrebu da se još efikasnije ostvaruje uloga Zavoda u sezonskom zapošljavanju, preduzeće se niz mjera i aktivnosti u cilju ostvarenja što većeg učešća Zavoda u zadovoljavanju potreba za sezonskim zapošljavanjem, a naročito:

- Kontinuirana saradnja sa poslodavcima koji angažuju sezonsku radnu snagu,
- Realizacijom programa obrazovanja/obuke lica sa evidencije Zavoda u funkciji zadovoljavanja kadrovskih potreba poslodavaca,
- Veće stimulacije sezonske radne snage, kako u fazi pripreme tako i kod prihvatanja sezonskog zaposlenja na odgovarajućim poslovima,
- Efikasnija saradnja sa inspekcijским organima u pogledu suzbijanja nelegalnog zapošljavanja sezonske radne snage.

Način, dinamika, uslovi i nosioci realizacije navedenih mjera utvrđeni su posebnim akcionim planom aktivnosti Zavoda u oblasti sezonskog zapošljavanja.

Primjenom navedenih mjera stvoriće se uslovi za efikasniji rad Zavoda u ovoj oblasti, tako da se za 2007. godinu planira, posredovanjem Zavoda, zapošljavanje oko 8.000 sezonskih radnika u ugostiteljstvu i turizmu, građevinarstvu, poljoprivredi, trgovini i drugim djelatnostima.

U narednom Pregledu dati su podaci o planiranom sezonskom zapošljavanju u 2007. godini, po biroima rada:

RB	BIRO RADA	PLAN ZA 2007. GODINU
1.	Podgorica	2.450 nezaposlenih lica
2.	Herceg Novi	1.400 nezaposlenih lica
3.	Bar	1.700 nezaposlenih lica
4.	Nikšić	900 nezaposlenih lica
5.	Berane	510 nezaposlenih lica
6.	Bijelo Polje	640 nezaposlenih lica
7.	Pljevlja	400 nezaposlenih lica
8.	Ukupno:	8.000 nezaposlenih lica

Plan sezonskog zapošljavanja po biroima rada i djelatnostima

RB	BIRO RADA	PLAN ZA 2007.	DJELATNOSTI				
			Turizam i ugostiteljstvo	Trgovina	Građevinarstvo	Poljoprivreda	Ostale djelatnosti
1.	Podgorica	2.450	1.550	370	220	70	240
2.	Herceg Novi	1.400	830	260	140	20	150
3.	Bar	1.700	1.100	230	170	50	150
4.	Nikšić	900	540	140	80	50	90
5.	Berane	510	270	80	50	70	40
6.	Bijelo Polje	640	360	90	60	60	70
7.	Pljevlja	400	230	60	40	30	40
8.	Ukupno:	8.000	4.880	1.230	760	350	780

Na sprovođenju Plana sezonskog zapošljavanja za 2007. godinu neposredno će raditi Radna i Operativna grupa Zavoda.

Radna grupa Zavoda će pratiti realizaciju Plana sezonskog zapošljavanja za 2007. godinu. Svoje aktivnosti usmjeravaće na veće zapošljavanje sezonske radne snage sa evidencije Zavoda i blagovremenu popunu oglašanih slobodnih radnih mjesta od strane poslodavaca. Radna grupa će tokom rada ostvarivati potrebnu saradnju sa nadležnim republičkim organima i omogućiti redovno ispunjavanje preuzetih obaveza Zavoda u vezi sa realizacijom Plana sezonskog zapošljavanja za 2007. godinu.

Operativna grupa Zavoda će kontinuirano pratiti i sprovoditi smjernice iz Plana sezonskog zapošljavanja u 2007. godini i tokom realizacije obavještavati Radnu grupu

i nadležne organe Zavoda o toku i realizaciji Plana o čemu će sačiniti odgovarajuću informaciju po isteku sezone.

Na realizaciji Plana sezonskog zapošljavanja za 2007. godinu, Zavod za zapošljavanje Crne Gore će angažovati sve raspoložive sopstvene resurse, kadrovske, finansijske i tehničke.

Zavod će u komunikacijama sa poslodavcima nastojati obezbijediti veći obim stimulisanja sezonske radne snage kako u fazi pripreme, tako u direktnom radnom angažovanju, kao i na bolji način od dosadašnjeg pokušati riješiti materijalna primanja sezonaca, prekovremenog rada, prevozne troškove, smještajne uslove i povezivanje radnog staža.

Službe Zavoda će u saradnji sa nadležnim republičkim institucijama inicirati izradu neophodnih zakonskih podakata u cilju uspješnijeg zapošljavanja sezonske radne snage.

Sa početkom realizacije Plana sezonskog zapošljavanja u 2007. godini, otpočeto je znatno ranije u odnosu na prethodne godine, kako bi se na vrijeme mogle preduzeti i sprovesti brojne aktivnosti predviđene Planom i Programom Zavoda za sezonsko zapošljavanje u 2007. godini.

Aktivnosti Zavoda i biroa rada na realizaciji Plana sezonskog zapošljavanja za 2007. godinu trebaju biti medijski adekvatno predstavljene putem štampe, radija, TV i drugo.

U cilju veće ukupne zaposlenosti u 2007. godini Zavod će organizovati brojne programe pripreme nezaposlenih lica sa evidencije Zavoda (praktična obuka za ugostiteljska zanimanja, obuka zanatlija, prekvalifikacije, obuka pomoraca, kursevi jezika i informatike, nastavak zapošljavanja putem javnih radova i drugo) što će značajno doprinjeti i većem sezonskom zapošljavanju. Pored toga, Zavod za zapošljavanje Crne Gore će sa socijalnim partnerima, državnim institucijama, poslodavcima, inspekcijским službama, organima lokalne uprave pokretati inicijative radi donošenja potrebne regulative za veće legalno zapošljavanje radne snage i adekvatno zapošljavanje sezonskih radnika.

6. ZAPOŠLJAVANJE PRIPRAVNIKA

Jedna od mjera aktivne politike zapošljavanja koju sprovodi Zavod je podsticanje zapošljavanja pripravnika, kroz učešće u finansiranju njihovog stručnog osposobljavanja za samostalan rad.

Ova aktivnost Zavoda se realizuje u skladu sa Programom Vlade zapošljavanja pripravnika sa visokom stručnom spremom i Pravilnikom o pripremi za zapošljavanje.

Program za 2007. godinu

Plan aktivnosti Zavoda na podsticanju zapošljavanja pripravnika za 2007. godinu sačinjen je na osnovu broja nezaposlenih lica, čije zapošljavanje se može stimulisati finansiranjem njihovog stručnog osposobljavanja. Planom je takođe utvrđeno učešće pojedinih biroa rada u navedenim aktivnostima, saglasno raspoloživim sredstvima za realizaciju godišnjeg plana.

Rb	Biro rada	Broj * nezaposlenih	Procenat	Sss Kvota 300	Všs Kvota 104	Vss Kvota 600	Ukupno
1	Podgorica	8.940	23,05	70	23	140	233
2	Cetinje	967	2,49	8	3	16	27
3	Kolašin	838	2,16	6	2	12	20
4	Danilovgrad	938	2,42	7	3	14	24
Biro rada Podgorica		11.683	30,12	91	31	182	304
5	Berane	2.241	5,78	17	6	34	57
6	Andrijevisa	394	1,02	3	1	6	10
7	Plav	729	1,88	5	2	10	17
8	Rožaje	1.205	3,10	9	3	18	30
Biro rada Berane		4.569	11,78	34	12	68	114
9	Herceg Novi	1.196	3,08	9	3	18	30
10	Kotor	1.434	3,70	11	4	22	37
11	Tivat	657	1,70	5	2	10	17
Biro rada Herceg Novi		3.287	8,48	25	9	50	84
12	Nikšić	5.102	13,16	40	13	80	133
13	Šavnik	256	0,66	2	1	4	7
14	Plužine	152	0,39	1	1	2	4
Biro rada Nikšić		5.510	14,21	43	15	86	144
15	Pljevlja	2.921	7,53	23	8	46	77
16	Žabljak	386	1,00	3	1	6	10
Biro rada Pljevlja		3.307	8,53	26	9	52	87
17	Bijelo Polje	4.922	12,69	38	13	76	127
18	Mojkovac	988	2,55	8	3	16	27

Biro rada Bijelo Polje		5.910	15,24	46	16	92	154
19	Bar	2.559	6,60	20	7	40	67
20	Budva	623	1,60	5	2	10	17
21	Ulcinj	1.328	3,43	10	3	20	33
Biro rada Bar		4.510	11,63	35	12	70	117
Ukupno:		38.776	100,00	300	104	600	1.004

*Stanje na dan 15.12.2006. godine.

7. ZAPOSŁJAVANJE NEREZIDENTNIH FIZIČKIH LICA

Uredbom o radnom angažovanju nerezidentnih fizičkih lica, koja je stupila na snagu 5.5.2003. godine, uređen je način i postupak radnog angažovanja nerezidentnih fizičkih lica.

Cilj ovog projekta je legalizacija rada nerezidentnih fizičkih lica koja borave i rade na teritoriji Crne Gore, a nijesu u radnom odnosu, kroz uplatu administrativne takse koju plaća poslodavac za njihovo radno angažovanje.

Program za 2007. godinu

Planirano je da se nastavi realizacija projekta, s obzirom na to da je Uredba dala zavidne rezultate. I pored značajnog broja nerezidentnih lica čiji je rad u dosadašnjem periodu legalizovan, još uvijek veliki broj radi "na crno", pa je neophodno pooštriti inspekcijsku kontrolu u ovoj oblasti.

U 2007. godini očekuje se radno angažovanje oko 51.000 nerezidentnih lica i naplata taksa u iznosu od oko 2.000.000 Eur, što je za oko 110.000 Eur više nego prethodne godine. Ovo podrazumijeva pojačano angažovanje subjekata u Republici čije su obaveze i nadležnost utvrđene Uredbom.

8. ZAPOSŁJAVANJE LICA SA INVALIDITETOM

Na evidenciji Zavoda za zapošljavanje nalazi se 2.723 lica s invaliditetom, od kojih je 2.158 invalida rada II i III kategorije invalidnosti i 565 lica – kategorisane omladine i drugih invalida, što predstavlja 2,5 % od ukupnog broja nezaposlenih sa evidencije Zavoda.

Invalidi rada II i III kategorije invalidnosti prestali su sa radom bez svoje krivice, zbog prestanka rada preduzeća. Najveći broj ovih lica su sa IV stepenom stručne spreme.

Kategorisanu omladinu čine lica, koja su zbog tjelesnih, čulnih ili mentalnih oštećenja razvrstana u određenu kategoriju i stepen ometenosti, a završila su školovanje i osposobljavanje za različita zanimanja u II, III i IV stepenu stručne spreme, u najvećem broju slučajeva u specijalizovanim ustanovama.

Nakon prijave ovih lica Zavodu, savjetnici za zapošljavanje, kroz intervju, koji predstavlja osnovni metod rada, prepoznaju određene prepreke i ograničenja za posredovanje u njihovom zapošljavanju. Tada počinje postupak trijaže – svrstavanja prijavljenih osoba prema stepenu zapošljivosti, odnosno vrsti potrebnog tretmana, sa ciljem da im se omogući diferencirano i kvalitetno pružanje usluga, kako bi se te prepreke i problemi savladali.

Postupak trijaže sprovode odgovarajući stručnjaci iz Zavoda (savjetnici za profesionalnu orijentaciju, za pripremu i dr.) i van Zavoda (specijalisti medicine rada, defektolog, pedagog – andragog, psiholog, socijalni radnik, radni terapeut i dr.).

U cilju bržeg zapošljavanja lica sa invaliditetom na otvorenom tržištu rada, Zavod kontinuirano nudi određene pogodnosti poslodavcima: stručnu pomoć u izboru odgovarajućeg invalida, izradu programa praktičnog osposobljavanja na radnom mjestu, praćenje uspješnosti adaptacije na radnom mjestu, sufinansiranje zarade za vrijeme pripravničkog staža, sufinansiranje prethodne pripreme za zapošljavanje, sufinansiranje prilagođavanja prostora i tehničke opreme za njihovo zapošljavanje, sufinansiranje doprinosa za socijalno osiguranje za vrijeme od dvije godine, a za svaku narednu četvrtinu tih doprinosa i dr.

Program za 2007. godinu

U 2007. godini nastaviće se stručna obrada lica sa invaliditetom u ostalim biroima na području Crne Gore, posebno kategorisane omladine. Za ove aktivnosti potrebno je obezbijediti 85.000 Eur.

Nakon stručnog tretmana u Birou rada Podgorica, realizovaće se obuka, u trajanju od 6 mjeseci, za zanimanje obuçar – 20 polaznika i konfekcionar – 60 polaznika, po prilagođenim programima za lica sa invaliditetom. Za ove programe stručnog osposobljavanja potrebno je obezbijediti 300.000 Eur.

Planira se realizacija programa obuke za 100 lica sa invaliditetom, za zanimanja prema potrebama tržišta rada i poznatih poslodavaca. Za ove programe potrebno je obezbijediti 75.000 Eur.

Takođe, izvršiće se dodjela mikro kredita, pod povoljnijim uslovima, za zapošljavanje oko 20 lica, za što je potrebno obezbijediti 70.000 Eur.

Prilagođavanje prostora i tehničke opreme izvršiće se za potrebe rada do 10 lica sa invaliditetom, u ukupnom iznosu od 25.000 Eur.

Nastaviće sa radom program "Sunčana radionica" – radionica za izradu eko – čestitki i ukrasa za Novu godinu i 8. mart, koja će zapošljavati 50 lica, za što je potrebno obezbijediti 25 000 Eur.

Pored ovih, Zavod će u 2007. godini nuditi i druge pogodnosti poslodavcima da prime u radni odnos ova lica, kao što su: stručna pomoć u izboru odgovarajućeg lica sa invaliditetom, sufinansiranje zarade za vrijeme pripravničkog staža, sufinansiranje doprinosa za socijalno osiguranje za vrijeme od dvije godine, a za svaku narednu četvrtinu tih doprinosa i dr.

U 2007. godini će biti urađen prvi dio studije "Doktrina rada sa teško zapošljivim licima". U prvoj polovini 2007. godine počće pilot projekti za teško zapošljiva lica.

9. JAVNI RADOVI

Javni radovi u zemljama Zapadne Evrope predstavljaju važan instrument države kojim se ublažavaju posljedice otvorene nezaposlenosti i jedan je od uspješnijih programa aktivne politike zapošljavanja.

Javni radovi su lokalni i državni programi zapošljavanja, koji se organizuju zbog sprovođenja programa socijalne zaštite, obrazovnih, kulturnih, komunalnih, ekoloških programa, koji se temelje na društveno korisnom, neprofitnom radu. Programi javnih radova podstiču otvaranje novih radnih mjesta i podizanje radnih potencijala, nivoa znanja i vještina nezaposlenih lica, a istovremeno pomažu razvoj lokalnih samouprava.

Program za 2007. godinu

Planira se da će u 2007. godini u javnim radovima biti angažovano oko 800 nezaposlenih lica. Biće organizovana tri državna javna rada, i to: "Njega starih", "Neka bude čisto" i "Rimskim putevima". U narednoj tabeli prikazan je broj planiranih javnih radova u 2007. godini, sa brojem lica koja će se angažovati na njihovoj realizaciji.

Javni radovi	Broj javnih radova	Broj angažovanih lica
Državni javni radovi	3	376
Lokalni javni radovi	40	430
Ukupno	43	806

Državni javni radovi

“Njega starih lica”

Realizacija Projekta "Njega starih" nastaviće se u 14 opština u Crnoj Gori, sa najvećim brojem starih lica. Predviđeno je da ovaj javni rad traje do maja 2007. godine.

U ovom Programu 176 nezaposlenih lica (gerontodomaćica) je angažovano u pružanju pomoći starim licima. Korisnici Projekta su stara lica u stanju socijalne potrebe, lošeg zdravstvenog ili materijalnog stanja, sa teškoćama u održavanju domaćinstva.

“Neka bude čisto”

Kampanja "Neka bude čisto" biće realizovana i u 2007. godini, kao adekvatna priprema za ljetnju turističku sezonu. Cilj akcije je uklanjanje otpada, čišćenje, košenje i održavanje magistralnih i regionalnih puteva u dužini preko 1.000 km, u svim opštinama u Crnoj Gori.

U ovoj akciji biće angažovano 170 nezaposlenih lica, što je na nivou prošle godine. Predviđeno je da u ovoj godini u okviru akcije "Neka bude čisto" bude organizovano i ozelenjavanje magistralnih puteva u primorskim opštinama, kao i akcija Eko-patrola, gdje bi školska djeca aktivno učestvovala u ekološkim edukativnim aktivnostima.

“Rimskim putevima”

Tokom 2007. godine planiran je javni rad "Rimskim putevima", koji bi bio organizovan pod pokroviteljstvom Ministarstva za kulturu Crne Gore, a odnosio bi se na stvaranje kulturne maršrute, čiji bi osnov bio Pointigerova karta (Tabulae Peutingeriana) koja se nalazi u Nacionalnoj biblioteci u Beču. Cilj Programa je da se na jednom mjestu prikupe podaci o antičkim putevima i lokalitetima koji su prikazani na ovoj karti. Informacije bi bile publikovane na prigodan način i predstavljale bi

polazište za popularizaciju kulturnog turizma. Realizacija javnog rada "Rimskim putevima" obuhvatila bi sljedeće opštine u Crnoj Gori: Herceg Novi, Tivat, Kotor, Budvu, Bar, Ulcinj, Podgoricu, Danilovgrad i Nikšić. U ovom Projektu bilo bi angažovano 30 nezaposlenih lica sa evidencije Zavoda na period od dva mjeseca.

Lokalni javni radovi

Svojim programima, biro i rada su planirali realizaciju 40 lokalnih javnih radova koji su pretežno usmjereni na komunalnu infrastrukturu. U okviru ovih radova planirano je zapošljavanje 430 lica sa evidencije Zavoda.

10. ZAPOŠLJAVANJE U INOSTRANSTVU

Uslovi i način zapošljavanja naših građana u inostranstvu regulisani su Zakonom o zaštiti građana Republike Crne Gore na radu u inostranstvu (»Sl. list RCG«, br. 11/04 od 20.2.2004. godine).

Ovim zakonom je propisano da Zavod za zapošljavanje Crne Gore prima, objavljuje i realizuje ponude za zapošljavanje kod inostranog poslodavca i da prije potpisivanja ugovora o radu zaposlenog sa inostranim poslodavcem obezbjeđuje dokumenta potrebna za odlazak na rad i neophodne dozvole za ulazak, boravak i rad u zemlji zaposlenja.

Program za 2007. godinu

Dobijanjem dozvole od strane italijanskih državnih organa za upućivanje naših medicinskih radnika na rad u Italiju, konačnu selekciju kandidata obaviće italijanski partner, nakon provjere stečenog znanja italijanskog jezika.

Prije zaključenja ugovora o radu kandidata sa ovim udruženjem, kao i drugih predviđenih procedura, stručni tim Zavoda će obaviti posjetu institucijama u kojima će raditi odabrani kandidati, radi neposrednog uvida u uslove rada.

Ukoliko se utvrdi da su u tim institucijama zadovoljavajući uslovi za rad, Zavod će kontinuirano stvarati uslove za dalje zapošljavanje zainteresovanih lica u tim ili drugim institucijama u Italiji.

Zavod snosi troškove potrebne za dodatnu dokumentaciju za odlazak, troškove prevoza iz Crne Gore do mjesta zaposlenja u Italiji, kao i troškove povratka u Crnu Goru, ukoliko radnik ne zadovolji na probnom radu, za što je potrebno obezbijediti 35.000 Eur.

Poslije tri mjeseca rada Udruženje će Zavodu refundirati troškove dokumentacije i troškove putovanja od Crne Gore do Italije, u stvarnom iznosu.

Takođe, u narednom periodu, realizovaće se i druge ponude inostranih poslodavaca, u slučaju ispunjavanja svih potrebnih uslova propisanih zakonom.

11. PROFESIONALNA ORIJENTACIJA

Pored redovnih aktivnosti u oblasti profesionalne orijentacije: selekcija nezaposlenih lica za potrebe različitih vrsta obuke ili za neposredno zapošljavanje i profesionalnog informisanja i savjetovanja učenika i nezaposlenih, najznačajnije novine u radu u prethodnoj godini bile su:

- opremanje i priprema za rad 2 centra za profesionalno informisanje i savjetovanje, u Podgorici i Herceg Novom;
- dopuna aplikacije ENL izvještajima savjetnika za profesionalnu orijentaciju;
- edukacija saradnika za stručni tretman nezaposlenih i
- početak izrade strategije za rad sa teško zapošljivim licima.

Program za 2007. godinu

Profesionalnim informisanjem biće obuhvaćena, kroz pojedine oblike, cjelokupna populacija učenika (učenici osnovnih, srednjih škola i studenti), te nezaposlena lica sa evidencije Zavoda.

Biće nastavljena aktivnost štampanja informatora za učenike završnih razreda osnovnih (u tiražu 10.500 primjeraka) i srednjih škola (u tiražu 6.000 primjeraka).

Konkursi za najbolji likovni i pismeni rad na temu iz profesionalne orijentacije realizovaće se do kraja marta u svim zainteresovanim školama u Crnoj Gori. Planirano je i organizovanje novog konkursa za najbolju digitalnu fotografiju sa temom zanimanja.

Planira se i kontinuirano realizovanje programa informativnih i motivacionih seminara za nezaposlene, kojima će u toku 2007. godine biti obuhvaćeno oko 7.000 lica sa evidencije Zavoda.

Otvaranje Centra za profesionalno informisanje i savjetovanje (CIPS) planirano je za početak 2007. godine. Za sada su ostvareni samo prostorni i tehnički uslovi za početak rada. Za otvaranje CIPS-a potrebno je u toku 2007. godine stvoriti i ostale preduslove, kao što su: senzibilisanje javnosti, pronalaženje partnera, edukacija budućih uposlenika i saradnika itd. Do kraja prvog tromjesečja 2007. godine biće izvršene sve pripremne radnje, kako bi CIPS startovao sa radom. Do kraja godine biće napravljen projekat i stvoreni preduslovi za otvaranje još 5 informativnih mjesta u osnovnim i srednjim školama.

Izveštaji savjetnika za profesionalnu orijentaciju za 2006. godinu govore o blagom povećanju aktivnosti *grupnog informisanja u školama*, kroz predavanja o izboru zanimanja za roditelje i učenike. Planirano je da se u školama u toku školske godine obavi najmanje 20 predavanja. Na taj način će ovom aktivnošću biti obuhvaćeno minimum 600 korisnika.

Saradnja sa javnim medijima biće nastavljena kroz: učešće u TV emisijama koje Zavod redovno priprema, kontakt emisijama o pojedinim temama interesantnim za javnost, obavještanje o aktuelnim dešavanjima putem saopštenja na radiju i u dnevnim novinama i pisanje članaka o temama iz profesionalne orijentacije u stručnim novinama. Svi savjetnici za profesionalnu orijentaciju obavezni su da koriste javne medije kao sredstvo profesionalnog informisanja u svakodnevnom radu.

Posebna pažnja biće posvećena temi *obuke i zapošljavanja lica sa faktorima otežanog zapošljavanja (lica sa invaliditetom, Romi)*. Izrada strategije rada sa teško zapošljivim licima započeta je krajem prošle godine. Obuka saradnika za rad sa ovom kategorijom započinje u januaru 2007. godine.

Profesionalno savjetovanje bi pokretanjem rada CIPS-a trebalo da dobije sasvim novi kvalitet. Broj lica koja će dobiti ovu vrstu usluge, na taj način, biće znatno veći. Pokretanje rada CIPS-a ima za cilj povećanje obima i podizanje kvaliteta rada sa klijentima koji imaju potrebu za savjetovanjem u planiranju karijere. Broj korisnika ove vrste usluga Zavoda u 2007. godini treba da bude barem 500.

Savjetovanje nezaposlenih lica odvijalo se uglavnom kroz proces selekcije i ovaj vid pomoći nezaposlenim u prethodnoj godini je povećan na 342. Uz dobru koordinaciju poslova u različitim projektima i odgovarajuće administriranje podataka, moguće je zadržati kvalitet usluga profesionalne selekcije i u narednoj godini i povećati broj klijenata na najmanje 500.

Prema podacima o planovima obuka za 2006. godinu, kroz postupak profesionalne *selekcije za poznatog poslodavca* u narednoj godini proći će 500 lica, a za pripremu za zapošljavanje još oko 3.500.

Ostale aktivnosti

Ciljevi koje treba postići radi podizanja kvaliteta rada u profesionalnoj orijentaciji su sljedeći:

- Dosljedno sprovođenje tehnologije rada onako kako je zamišljena i dogovorena, kako bi savjetnici za profesionalnu orijentaciju u većoj mjeri radili savjetodavni rad sa nezaposlenim licima i uključili se u izradu planova zapošljavanja;
- Osposobljavanje i uključivanje savjetnika za profesionalnu orijentaciju u tehnologiju rada sa teško zapošljivima;
- Posebno je značajno kontinuirano usavršavanje, kako bi psiholozi bili u toku sa najnovijim dešavanjima u struci. Pretplata na stručne časopise, nabavka literature i testova, komunikacija i saradnja sa kolegama van Zavoda, organizovanje stručnih kolegijuma i uzimanje aktivnog učešća na stručnim skupovima, organizovanje istraživačkih projekata u Zavodu i uključivanje u projekte od šireg značaja (lokalni, regionalni, međunarodni), neki su od oblika stručnog usavršavanja koje treba praktikovati;
- Uspostavljanje partnerskih odnosa sa različitim institucijama kroz rad na zajedničkim projektima;
- Pokretanje istraživačkih projekata vezanih za problematiku profesionalne orijentacije i zapošljavanja;
- Pokretanje još jednog CIPS-a, pored dva koja su već opremljena.

Edukacija

Kada je riječ o **edukaciji kadrova** planirane su četiri vrste:

1. edukacija za rad sa teško zapošljivima,
2. edukacija za zaposlene i saradnike CIPS-a,
3. edukacija o izradi programa za pristupanje EU fondovima,
4. edukacija za savjetnike za zapošljavanje u okviru programa stimulisanja preduzetništva i samozapošljavanja.

Seminar za rad sa teško zapošljivim kategorijama će biti organizovan u prvoj polovini godine, za 43 saradnika, u saradnji sa stručnjacima iz Republike Slovenije.

Seminari za saradnike CIPS-a biće organizovani takođe u prvoj polovini godine. Obuka 10-12 saradnika CIPS biće organizovana u prirodu od 4 puta po 2 dana, po metodi radionica.

Edukacija nezaposlenih kroz informacijsko–motivacijske seminare i informativne razgovore biće nastavljena sa većim brojem trenera, što znači da će i broj nezaposlenih uključenih u ove programe biti veći, najmanje 6.000.

Istraživački rad

Do septembra 2007. godine biće obavljeno istraživanje motivacije kod nezaposlenih lica, koje će poslužiti kao osnova za diplomski rad stipendistkinje Zavoda na studijama psihologije. Istraživanje će obuhvatiti 300 - 500 lica sa evidencije Zavoda i biće publikovano u časopisu "Tržište rada".

Obuka pripadnika RAE populacije

Kada je riječ o većim projektima namijenjenim RAE populaciji, u pripremi je obuka 76 lica od funkcionalnog opismenjavanja do stručnog osposobljavanja. Projekt će biti realizovan u saradnji sa Fondacijom za školovanje i stipendiranje Roma i njemačkom Agencijom za obrazovanje odraslih i veći dio troškova već je odobren od strane EAR.

12. CENTAR ZA LJUDSKE RESURSE

Centar za ljudske resurse se bavi istraživanjima aktuelnih pitanja na tržištu rada, naročito onih koji se odnose na obrazovanje, obuku i zapošljavanje. Istraživanja uključuju i ostale relevantne oblasti, koje utiču na kreiranje nacionalne politike zapošljavanja i osmišljavanje i sprovođenje mjera aktivne politike zapošljavanja.

U januaru 2007. godine započeće realizacija projekta: **Reforma tržišta rada i razvoj ljudskih resursa u Crnoj Gori**, koji se finansira iz sredstava Evropske Unije (EU) preko CARDS programa. U dokumentu: Tehnički predlog projekta, koji je uradila konsultantska firma WYLG, angažovana za realizaciju Projekta, detaljno su razrađene aktivnosti, način i dinamika realizacije cjelokupnog Projekta.

Dva su osnovna cilja Projekta:

- da se pomogne u osposobljavanju institucija i partnera, odnosno kadrova koji će se ubuduće baviti ovom problematikom u partnerskim institucijama i
- da se, po metodologiji i standardima EU, Crnoj Gori pomogne u pripremi strateških dokumenata iz oblasti tržišta rada i zapošljavanja.

Realizacija Projekta će trajati dvije godine. Zavod za zapošljavanje i Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja su glavni partneri i institucije koje treba da imaju

najveću korist od realizacije ovog Projekta. Kako su evropske integracije prioritet prvog reda sadašnje Vlade, pa samim tim i svih državnih institucija i organa, a navedeni Projekat je u direktnoj funkciji evropskih integracija u oblasti reforme tržišta rada, radne snage i zapošljavanja, to su aktivnosti predviđene ovim Projektom istovremeno definisane kao prioritetni zadaci rada Centra za ljudske resurse. Ovo utoliko prije što se aktivnosti iz ovog Projekta u velikoj mjeri poklapaju sa konceptom rada Centra za ljudske resurse i kratkoročnim i srednjoročnim planom njegova rada.

1. Nacionalna politika tržišta rada i zapošljavanja

Projektni zadatak predviđa da se pomogne partnerima u Crnoj Gori na razradi nacionalne politike tržišta rada i zapošljavanja, obezbjeđujući povezanost sa širim okvirom ekonomske i socijalne politike, kao i vezu ovog dokumenta sa radom Ekonomsko–socijalnog savjeta. Kao osnova za izradu ovog dokumenta poslužiće Evropska strategija zapošljavanja (European Employment Strategy).

Centar za ljudske resurse, odnosno određen broj saradnika Centra, će biti članovi stručnog tima i aktivno će se uključiti u sve faze rada i sve aktivnosti stručnog tima, tj. onako kako je predviđeno dokumentom o realizaciji Projekta.

2. Nacionalni plan zapošljavanja

Nacionalni plan zapošljavanja je operativni plan, akcijski plan koji će sadržati detaljne odredbe politike na način da se one mogu sprovoditi i pratiti. Osnova za izradu ovog dokumenta leži u Lisabonskoj agendi koju je EU usvojila 2000. godine.

U pripremi ovog dokumenta Centar za ljudske resurse će se uključiti sa određenim brojem predstavnika na isti način kao u prethodnom programu.

3. Plan za osnivanje Nacionalnog fonda za zapošljavanje

Poseban tim treba da pripremi dokument u kojem će se razmotriti sva pitanja (prednosti, nedostaci, mogućnosti, ograničenja) vezano za ideju osnivanja nacionalnog fonda za zapošljavanje, iz kojeg bi se pružala podrška aktivnim mjerama zapošljavanja, posebno teško zapošljivih grupa. Ovim programom da se uključi potencijal javne i privatne podrške zapošljavanju, uz oslanjanje na principe i praksu sličnih struktura i aranžmana iz zemalja članica EU, gdje nacionalne politike i finansiranje pomaže i Evropski socijalni fond (ESF).

4. Statistika rada i zapošljavanja

Sistematsko prikupljanje, prezentovanje i analiza informacija o tržištu rada je ključno za razvoj crnogorskih ljudskih resursa i ekonomije. Neophodno je što prije prilagoditi i ažurirati statističke aplikacije, tako da se situacija na tržištu rada može pratiti i analizirati u skladu sa međunarodnim standardima.

Centar za ljudske resurse će se u ovu aktivnost uključiti tako što će svoje baze podataka prilagoditi podacima i standardima u zemljama EU, i obučiti i upoznati saradnike Centra sa radom na Anketi o radnoj snazi, koja se sprovodi po metodologiji i na bazi standarda Evropske unije.

5. Anketa poslodavaca

Centar će iskoristiti tehničku pomoć stranih partnera da Anketu poslodavaca metodološki uskladi sa sličnim istraživanjima u EU i značajno je proširi kako po broju anketiranih poslodavaca, tako i broju i sadržini pitanja u upitniku. Takođe će se uz pomoć stranih eksperata proširiti i obogatiti analize anketom dobijenih podataka.

6. Obuka saradnika za pripremu projekata za konkurisanje za sredstva iz EU fondova

Saradnici Centra će se uključiti u programe obuke namijenjene pripremi projekata za konkurisanje za sredstva kod različitih fondova Evropske unije, a prije svega za konkurisanje kod Evropskog socijalnog fonda (European Social Fond). Obuka i za ovu aktivnost će se organizovati i finansirati iz sredstava CARDS programa.

7. Priprema Informatora za srednje škole i fakultete

Na osnovu dobre statističke građe o zapošljavanju i nezaposlenim i detaljnih analiza tržišta rada koje se rade u okviru Zavoda za zapošljavanje, saradnici Centra će se uključiti u pripremu Informatora tako što će u uvodnom dijelu jasno ukazati na probleme koji su prisutni na tržištu rada i perspektive za zapošljavanje u različitim sektorima, granama, zanimanjima. Na ovaj način pomoći će mladima da se lakše odluče pri upisu i naprave odgovarajući izbor škole i zanimanja.

8. Istraživanje dugoročne nezaposlenosti i ranjivih grupa

U daljem rješavanju problema nezaposlenosti najveći problem predstavljaju dugoročno nezaposleni i druge ranjive grupe. U okviru mjera aktivne politike zapošljavanja koje realizuje Zavod, u narednom kratkoročnom i srednjoročnom periodu veća pažnja biće usmjerena na zapošljavanje teško zapošljivih. Da bi programi rehabilitacije, obuke, usavršavanja, zapošljavanja i samozapošljavanja bili uspješni moraju biti tako pripremljeni da zadovolje potrebe konkretnih ciljnih grupa. Priprema i implementacija ovakvih programa moguća je ako im prethode detaljna istraživanja ovih grupa. Postoji nužna potreba da se ovakvo istraživanje realizuje u naredne dvije godine.

9. Istraživanje: Kako »stvarati« uspješne preduzetnike i menadžere za mala i srednja preduzeća

Nedostatak preduzetnika uopšte, kao i nedovoljna obučenost i kompetentnost postojećih preduzetnika i menadžera, predstavlja veliko ograničenje za osnivanje novih firmi i stabilizaciju i rast postojećih. U poslednjih 6–7 godina Crna Gora je investirala oko 65 miliona eura u projekte samozapošljavanja i rast malih i srednjih preduzeća. Da bi se mogli pripremiti adekvatni programi obuke za potencijalne i postojeće preduzetnike/menadžere neophodno je posjedovati informacije o osnovnim karakteristikama preduzetnika i potrebama za obukom. Navedeno istraživanje pomoglo bi da se sagledaju potrebe za obukom i shodno njima pripremaju programi.

10. Istraživanje: Zapošljavanje nerezidenata u Crnoj Gori i mogućnosti supstitucije domaćom radnom snagom

Crnogorsko tržište rada karakterišu velike strukturne disproporcije – viškovi jednih i nedostaci drugih kategorija radnika. Ove disproporcije se otklanjaju veoma sporo. Zbog toga, u posljednjih nekoliko godina, godišnje se prosječno zapošljava oko 30.000 nerezidenata, što utiče na manju zaposlenost domaće radne snage. Ovim istraživanjem tj. sprovođenjem ankete među nezaposlenim, učenicima završnih razreda srednjih škola i među studentima i poslodavcima, treba utvrditi razloge neprihvatanja zaposlenja od strane nezaposlenih i shodno tome kreirati mjere podsticaja za ublažavanje ovih disproporcija.

11. Ljudski resursi, radna snaga i kadrovi Crne Gore (srednjeročno istraživanje)

Lisabonskom deklaracijom iz 2000. godine, Evropska unija postavila je sebi cilj da do 2010. postane region sa najkonkurentnijom ekonomijom koja se bazira na znanju. U ostvarivanju ovog cilja najveću ulogu imaju nauka, inovacije, znanje – jednom riječju, kvalitet ljudskih resursa. Ovakvo opredjeljenje je, deklarativno, prihvaćeno i u Crnoj Gori. Međutim, u Crnoj Gori, još uvijek nema integralnog istraživanja ljudskih potencijala, radne snage i kadrova. Nema ni sistematskih i pouzdanih istraživanja o kvalitetu ljudskog faktora i drugim značajnim promjenama stanovništva koje su dugoročnog karaktera (demografske promjene, regionalni raspored stanovništva).

Riječ je o obimnom i kompleksnom istraživanju. Za njegovu realizaciju potrebni su značajni resursi – kadrovski i finansijski, što podrazumijeva okupljanje domaćih stručnjaka i pomoć stranih. Zavod za zapošljavanje (i Centar za ljudske resurse), mogu biti pokretači, promotori, koordinatori i djelimični finansijeri ovog istraživanja. Takvo istraživanje obuhvatilo bi ključne elemente i probleme ljudskih resursa u Crnoj Gori: demografske, obrazovne, regionalne, spoljne i unutrašnje migracije, profesionalnu pokretljivost radne snage, obučenost i kompetentnost, upisnu politiku, probleme koje nosi proces intenzivnog starenja crnogorskog stanovništva i dr.

12. Obuka i podizanje kapaciteta Centra za ljudske resurse

Centar je mlada organizaciona jedinica sa malim brojem zaposlenih različitih profila i različitim stepenom pripremljenosti za ozbiljan istraživački rad. Zbog toga je neophodno dalje jačanje istraživačkih kapaciteta Centra. Navedeni spisak istraživanja moguće je ostvariti kroz jasno utvrđivanje prioriteta, obuku postojećeg kadra, aktivno uključivanje pojedinaca iz drugih sektora Zavoda i spoljnih saradnika.

IV PODSTICANJE RAZVOJA PREDUZETNIŠTVA

U Zavodu za zapošljavanje se od 1999. godine realizuje Program za kontinuirano stimulisanje zapošljavanja i preduzetništva u Crnoj Gori (poznatiji kao Program samozapošljavanja), kao jedna od najboljih mjera aktivne politike zapošljavanja. Putem ovog programa dodjeljuju se kreditna sredstva po povoljnijim uslovima od tržišnih (za svako novootvoreno radno mjesto može se dobiti kredit do 3.068 Eur, finansiraju se projekti sa najviše pet radnih mjesta, znači maksimalni iznos kredita je 15.340 Eur, krediti se vraćaju u polugodišnjim anuitetima, rok povraćaja sredstava kod fizičkih lica je tri, a kod pravnih dvije godine, greis period je godina dana, nominalna kamatna stopa je 3% na godišnjem nivou), u cilju podsticanja razvoja preduzetništva i malih i srednjih preduzeća, što direktno utiče na smanjenje nezaposlenosti, ubrzani privredni razvoj i upotpunjavanje privredne strukture u Republici.

Da bi neki biznis plan bio kreditno podržan neophodno je da bude pozitivno ocijenjen od strane Regionalne i Republičke komisije. Republička komisija donosi konačnu odluku o dodjeli kredita. Kreditna sredstva se isplaćuju posredstvom banaka. Odnos između banaka i Zavoda je regulisan komisionim ugovorom.

Program za 2007. godinu

U 2007. godini se planira realizacija oko 500 kredita, za finansiranje otvaranja 830 novih radnih mjesta. U te svrhe potrebno je obezbijediti 2.500.000 Eur. Izvori su sredstva Zavoda za zapošljavanje (prodaja akcija i povraćaj sredstava iz odobrenih kredita) i Budžet RCG (sredstva od privatizacije državnog kapitala). Prednost pri odobravanju kredita će imati projekti iz manje razvijenih područja u Crnoj Gori, kao i projekti koji su u skladu sa prioritetima privrednog razvoja.

Zavod za zapošljavanje Crne Gore će u 2007. godini raditi na realizaciji projekta Edukacija preduzetnika korisnika Programa samozapošljavanja, čime će dodatno doprinijeti razvoju institucionalne podrške razvoja malog i srednjeg biznisa u Crnoj Gori. Planirano je da kroz ovaj oblik edukacije u 2007. godini prođe oko 750 lica.

V PRESTRUKTURIRANJE PREDUZEĆA I ZAPOSLENOST

Od početka primjene Zakona o svojinskoj i upravljačkoj transformaciji (»Sl. list RCG«, br. 2/92) 406 društvenih preduzeća je završilo postupak transformacije. Kako još neznatan broj njih treba da sprovede ovu statusnu promjenu, to se može smatrati da je transformacija privrede u Crnoj Gori završena.

Ono što čini drugu fazu i predstavlja suštinu reformskih procesa jeste privatizacija kapitala koji je u postupku transformacije privremeno prenijet na Fond za razvoj RCG, Republički fond PIO i Zavod za zapošljavanje Crne Gore. Na Zavod za zapošljavanje je prenijeto akcija i udjela ukupne nominalne vrijednosti od 153.200.439,40 Eur, čijom prodajom se vrši privatizacija društava.

Privatizacija se vrši na osnovu metoda, uputstava i smjernica datih u Planu privatizacije, koji Vlada Republike Crne Gore donosi svake godine. Za svako društvo pojedinačno utvrđen je metod privatizacije, a nalogodavnu i kontrolnu funkciju procesa privatizacije vrši Savjet za privatizaciju.

Do sada je oko 400 društava obuhvaćeno različitim metodima privatizacije, dok je privatizovano oko 75% od ukupnog broja društava.

Republički fondovi i Zavod za zapošljavanje Crne Gore privatizacijom kapitala koji im je prenijet u vidu akcija i udjela ostvaruju prihode. Primjera radi, Zavod za zapošljavanje je do sada ugovorio prodaju svojih akcija za oko 25,8 miliona eura. Zakonom je precizno određena upotreba sredstava ostvarenih prodajom akcija, pa je tako čl. 45 Zakona o svojinskoj i upravljačkoj transformaciji definisano da Zavod ova sredstva koristi za podsticanje otvaranja novih radnih mjesta, finansiranje prekvalifikacije i rješavanje problema privremene nezaposlenosti. Poštujući navedenu odredbu, Zavod za zapošljavanje je usmjerio sredstva za programe aktivne politike zapošljavanja.

Privatizacija privrede i tržišni način privređivanja predstavljaju u perspektivi, na duži rok, osnov za ubrzani privredni razvoj. Međutim, privatizacija u početnom periodu neminovno proizvodi tehno-ekonomske viškove zaposlenih. Prelazak na tržišni način privređivanja i izmještanje socijalne funkcije iz privrednih subjekata čini njihovo zapošljavanje otežanim, a naročito nepovoljnu okolnost za ponovno zapošljavanje čine njihova kvalifikaciona i starosna struktura, kao i dužina radnog staža.

Privatizacija se vrši na način definisan Planom. Do sada su korišćeni različiti metodi privatizacije (prodaja kontrolnog paketa akcija, »batch sale« metod, metod traženja strateškog partnera, prodaja akcija putem javne aukcije, primjena člana 8 Zakona o

privatizaciji, masovna vaučerska privatizacija, berzanska prodaja akcija, prodaja aktive društava, privatizacija preduzeća u stečaju).

Sa aspekta interesa akcionara društava koja se privatizuju i zaposlenih u njima, svi metodi privatizacije se mogu podijeliti na one koji sadrže investicije i socijalni program i ostale metode. Prvima se preciziraju:

- budući razvoj društva kroz investicije, dakle i novo zapošljavanje kao posljedica investiranja, kao i
- tehno-ekonomski viškovi, odnosno smanjenje broja zaposlenih kroz realizaciju socijalnog programa.

Sve privatizacije velikih sistema i značajnih preduzeća u Crnoj Gori izvršene su (ili su u toku) primjenom metode međunarodnog javnog tendera, na kojima su kupci bili inostrani investitori. Sastavni dio kupoprodajnih ugovora bile su utvrđene i garantovane investicione obaveze ulagača, kao i obaveze realizacije socijalnih programa prema zaposlenima. Treba napomenuti da bez investicija nema otvaranja novih radnih mjesta, ali će one biti usmjerene u modernizaciju kapaciteta, što znači da će biti kapitalnog a ne radno-intenzivnog karaktera.

Na drugoj strani, najčešći metod privatizacije je berzanska prodaja akcija, bez obaveze kupca akcija da vrši investiranje i otvara nova radna mjesta, niti da izradi i sprovede socijalni program, u okviru kog bi se precizno definisala prava i uslovi oslobadjanja društava od viškova zaposlenih.

Imajući u vidu dosadašnje planove privatizacije, kao i strukturu preostalih društava koja treba da se privatizuju, može se zaključiti da će se velika (sistemi) i srednja društva privatizovati metodom međunarodnog javnog tendera, što će se odraziti na broj i strukturu zaposlenih (investiciona ulaganja će, u perspektivi, imati za posljedicu povećanje broja zaposlenih, a realizacija socijalnog programa značiće, u principu, smanjenje tog broja kroz dobrovoljni odlazak viškova zaposlenih pod beneficiranim uslovima). Nasuprot tome, mala društva će se privatizovati putem berze, bez obaveznih ulaganja i eventualnog povećanja broja zaposlenih, što će zavistiti od kupca.

Program za 2007. godinu

Zavod će nastaviti sa prodajom akcija u 2007. godini. Shodno Planu privatizacije, one će se prodavati na berzi i putem javnih tendera, koji će se raspisati radi privatizacije velikih i srednjih društava. Zavod u svim neprivatizovanim društvima raspolaže sa akcijama nominalne vrijednosti oko 31.000.000 Eur, a u idućoj godini očekuje se

prihod u gotovini od oko 6.000.000 Eur. Što se tiče uticaja privatizacije na kretanja zaposlenosti, može se očekivati nastavak dosadašnjeg trenda.

VI INFORMACIONI SISTEM

Rad Informacionog sistema Zavoda je zasnovan na tehničko-tehnoliškoj podršci kompjuterske opreme i upotrebi odgovarajućih programskih aplikacija, koji se kontinuirano proširuju i razvijaju prema potrebama Zavoda. Informacioni sistem raspolaže sa ukupno 330 računara i 200 štampača, raspoređenih u 22 lokalne računarske mreže, koje su međusobno povezane u WAN Zavoda, na bazi MPLS tehnologije MIPNET-a Telekoma Crne Gore (brzine prenosa od 128 Kb/s (kancelarije) do 256Kb/s (biroi), odnosno 2 Mb/s na lokaciji Sektora za informatiku).

U okviru Informacionog sistema Zavoda egzistira veliki broj programskih aplikacija koje pokrivaju sve segmente poslovnog sistema zapošljavanja. Programske aplikacije i baza podataka su centralizovane na republičkom nivou, čime je obezbijeđena jedinstvenost podataka u realnom vremenu.

Program za 2007. godinu

Program rada Sektora za informatiku u 2007. godini je u najvećem dijelu opredijeljen poslovima započetim tokom 2006. godine, kao i razvojem novih aplikacija, kako je definisano u »Idejnom projektu Informacionog sistema ZZCG«. Značajnije planirane aktivnosti su:

- **Realizacija Aplikacije »Materijalno-pravna zaštita nezaposlenih lica«**

Implementacija aplikacije »Materijalno-pravna zaštita« obuhvatiće automatizaciju poslova na evidentiranju zahtjeva za korišćenje nekog oblika materijalno-pravne zaštite, rješavanja o pravu, usklađivanju iznosa za isplatu u zavisnosti od važećih zakona, obračun i isplatu sredstava po osnovu ostvarenog prava, knjiženja na likvidacionim kartonima, generisanja izvještaja koji logički pripadaju procesu materijalno-pravne zaštite, kao i ažuriranje podataka koji su relevantni za ostvarivanje ili prestanak nekog od prava.

- **Razvoj video-konferencijskog sistema**

Uvođenje savremenih oblika poslovne komunikacije, baziranih na informacionim tehnologijama, omogućiće bržu i ekonomičniju razmjenu informacija između pojedinih organizacionih cjelina Zavoda, ali i smanjenje troškova po osnovu

organizacije raznih sastanaka, prezentacija ili seminara. Video konferencijski sistem će biti integrisan u postojeću informacionu infrastrukturu, uz obezbjeđenje prenosa audio i video podataka preko postojeće računarske mreže.

- **Razvoj elektronskog sistema samousluživanja**

U cilju poboljšanja kvaliteta usluga koje Zavod pruža svojim korisnicima planirano je da se u 2007. godini, u svim biroima rada, uspostavi elektronski sistem samousluživanja, putem kojeg će svi korisnici moći na jednostavan i lak način dobiti potpune informacije sa tržišta rada. Sistem samousluživanja će biti baziran na principu »pokaži i traži«, a korišćenjem ekrana osjetljivih na dodir (»touch-screen«) biće dostupan i onim korisnicima koji nemaju dovoljno informatičkih znanja.

- **Održavanje**

Postignuti stepen razvoja informacionog sistema podrazumijeva punu mobilnost i angažovanost Sektora i u dijelu poslova koji se odnose na kontinuirano korektivno i perfekтивно održavanje tehničke infrastrukture i postojećih programskih aplikacija. S tim u vezi, a u skladu sa uočenim potrebama pojedinih organizacionih cjelina (kancelarije Budva, Kotor, Tivat i Danilovgrad) za većim propusnim opsegom veze sa WAN-om Zavoda, planirana su odgovarajuća tehnička poboljšanja u smislu prelaska sa “dial-up” veze na stalnu vezu sa MIPNET-om.

VII PRAVNA I NORMATIVNA DJELATNOST

1. NORMATIVNA DJELATNOST

U 2007. godini u Sektoru za pravne i opšte poslove obavljace se aktivnosti na planu donošenja sljedećih propisa:

- Učešće u izradi Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zapošljavanju;
- Usaglašavanje Pravilnika o posredovanju pri zapošljavanju i Pravilnika o pripremi za zapošljavanje sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o zapošljavanju;
- Neposredno učešće u pripremi zakona i drugih propisa koji utiču na tržište rada (Zakon o radu, Zakon o zdravstvenom osiguranju, Zakon o sprječavanju diskriminacije i dr.);
- Učešće u izradi Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zapošljavanju i radu stranaca ili izradi novog zakona;
- Učešće u izradi Nacionalne klasifikacije zanimanja;
- Učešće u Projektu Razvoj Nacionalnog okvira kvalifikacija u Crnoj Gori;
- Drugi pravni poslovi na sprovođenju novih zakona iz oblasti tržišta rada.

2. ZAPOŠLJAVANJE STRANIH DRŽAVLJANA

Zavod za zapošljavanje će i u 2007. godini nastaviti sa izdavanjem radnih dozvola strancima, na način i po postupku propisanim Zakonom o zapošljavanju i radu stranaca (»Sl.list RCG«, br. 11/04), koji je donijet u februaru mjesecu 2004.godine. Na osnovu iskustva iz prethodne godine za očekivati je da će Zavod izdati 300-350 radnih dozvola.

Shodno zakonskoj obavezi, Vlada RCG će utvrditi godišnju kvotu radnih dozvola, odnosno broj radnih dozvola za 2007. godinu, a u skladu sa migracionom politikom, stanjem i kretanjem na tržištu rada. U okviru kvote će se utvrditi djelatnosti i zanimanja u kojima se mogu zapošljavati stranci, broj radnih dozvola za svaku od djelatnosti i zanimanja, kao i teritorijalna raspodjela radnih dozvola. Utvrđena kvota biće osnov i okvir za postupanje Zavoda u ovoj oblasti.

Kako bi se izbjegle moguće zloupotrebe u ovoj oblasti Zavod će nastaviti saradnju sa Ministarstvom unutrašnjih poslova, kroz kontinuirano obavještanje o izdatim radnim dozvolama, u roku od tri dana od dana izdavanja tih dozvola. Istovremeno, Ministarstvo će biti u obavezi da, ukoliko donese odluku o prestanku ili otkazivanju privremenog boravka ili prestanku stalnog nastanjenja za stranca, odmah o tome obavijesti Zavod, radi poništavanja radnih dozvola izdatih tim licima.

U 2006. godini Vlada RCG je utvrdila Predlog Zakona o strancima, koji pored ostalih novina donosi i one koje se odnose na postupak dobijanja odobrenja za privremeni boravak radi zaposlenja i rada, obavljanja privredne ili preduzetničke djelatnosti.

Ova vrsta boravka se može odobriti strancu:

- kome je prethodno izdata radna dozvola od strane javne službe za zapošljavanje, i
- koji namjerava da boravi u Crnoj Gori duže od 30 dana, ako ispunjava druge uslove propisane ovim zakonom, a nije mu potrebna radna dozvola.

Privremeni boravak se za prvu grupu stranaca izdaje na rok određen u radnoj dozvoli, odnosno najduže dvije godine.

Usvajanje teksta Zakona o strancima kakav je utvrđen u Predlogu podrazumijeva posve drugačiji postupak izdavanja radnih dozvola (do sada su odobrenja za boravak koja izdaje MUP Crne Gore prethodila izdavanju radnih dozvola, odnosno radne dozvole su se izdavale za period koji nije mogao biti duži od odobrenog privremenog boravka).

Nova zakonska rješenja koja će donijeti Zakon o strancima usloviće izmjene postojećeg ili donošenje novog zakona kojim će se na drugačiji način urediti pitanje zapošljavanja stranaca u Crnoj Gori.

3. OSIGURANJE ZA SLUČAJ NEZAPOSLENOSTI I NOVČANA NAKNADA

Ostvarivanje prava nezaposlenih lica po osnovu osiguranja za slučaj nezaposlenosti nakon prestanka radnog odnosa je regulisano Zakonom o zapošljavanju, Statutom i drugim podzakonskim aktima, koje je donio Upravni odbor Zavoda za zapošljavanje Crne Gore.

Trajanje novčane naknade zavisi od dužine ostvarenog staža osiguranja, pri čemu se godinom staža osiguranja smatra 12 mjeseci za koje su plaćeni doprinosi za osiguranje za slučaj nezaposlenosti.

U oblasti osiguranja za slučaj nezaposlenosti u narednom periodu treba obezbijediti efikasniji sistem prava iz osiguranja za slučaj nezaposlenosti i povećati nivo materijalne sigurnosti za korisnike novčane naknade, s obzirom da nakon gubitka zaposlenja i zarade oni najčešće nijesu u situaciji da samostalno obezbijede sredstva za egzistenciju.

U tom smislu zakonom je potrebno u posebnom poglavlju izdvojiti prava nezaposlenih koja proizilaze iz osiguranja za slučaj nezaposlenosti, utvrditi pojam osiguranika, uskladiti uslove za ostvarivanje, osnovicu za obračun, kao i visinu davanja za slučaj nezaposlenosti sa propisima zemalja iz okruženja i Konvencijom MOR-a.

Zakonom o zapošljavanju je potrebno utvrditi prava iz osiguranja za slučaj nezaposlenosti (novčana naknada, zdravstveno i penzijsko-invalidsko osiguranje i novčana pomoć itd.).

Pored obaveznog osiguranja za slučaj nezaposlenosti u narednom periodu treba razraditi pitanje dobrovoljnog osiguranja i po tom osnovu sticanja svojstva osiguranika.

Trajanje prava na davanje treba skratiti u odnosu na postojeće rješenje, jer je sada više u funkciji socijale, što znači da veliki broj nezaposlenih ostvaruje pravo na minimalnu naknadu za duži vremenski period, koja ima za cilj povezivanje staža osiguranja do sticanja uslova za penziju.

Visinu novčane naknade utvrditi u zavisnosti od visine zarade osiguranika u određenom vremenskom periodu prije prestanka radnog odnosa, te odrediti minimalni i maksimalni iznos davanja za slučaj nezaposlenosti.

U cilju realizacije predloženih mjera treba razmotriti mogućnost povećanja stope doprinosa za osiguranje za slučaj nezaposlenosti sa 1% na 1,5%, po ugledu na države iz okruženja (Hrvatska, Slovenija i Srbija). Posebnu pažnju treba posvetiti kontroli uplate doprinosa za osiguranje za slučaj nezaposlenosti, radi obezbjeđivanja materijalne osnove za isplatu prava iz osiguranja. S tim u vezi razmotriti mogućnost uvođenja matične evidencije osiguranika.

Pored toga, potrebno je stvoriti uslove da nezaposleno lice što kraće koristi novčanu naknadu, nastojeći da se raznim mjerama uključi u programe aktivne politike zapošljavanja, primjenjujući pri tom sankcije u smislu prestanka prava na novčanu naknadu ili njenog smanjenja za određeni procenat ako korisnik odbije odgovarajući posao.

Ovo zbog toga što prema ustaljenoj praksi lica sa evidencije nezaposlenih radije ostaju na evidenciji kod Zavoda, uz minimalnu zaštitu koju im pruža novčana naknada i zdravstveno osiguranje, nego što se za određeni period uključuju u proces rada, sa izgovorom da taj angažman nije trajno rješenje.

4. PREGLED SUDSKIH SPOROVA

Za narednu godinu planirane su aktivnosti na realizaciji i okončanju sudskih sporova:

- Aktiviranje fiducije u određenom broju predmeta, radi naplate duga.
- Realizacija tužbi iz osnova naplate kredita Montenegrobanke i posredstvom Banke za razvoj se očekuje tokom 2007. godine, prinudnim putem ili dobrovoljnom uplatom kreditne obaveze od strane dužnika zbog prijetnje prodajom nepokretnosti stavljenih pod fiduciju ili po izboru povjerioca, tj. Zavoda za zapošljavanje.
- Svi postupci koji su pokrenuti tužbama iz osnova transformacije preduzeća, u kojima se Zavod za zapošljavanje Crne Gore pojavljuje u svojstvu tužioca ili tuženog, nalaze se u različitim fazama postupka, i to: pred Privrednim sudovima u Crnoj Gori, zatim po žalbama pred Vrhovnim sudom Crne Gore, ili po reviziji i drugim vanrednim pravnim sredstvima takođe pred Vrhovnim sudom Crne Gore.
- Sporovi vođeni iz drugih pravnih osnova će se realizovati tokom 2007. godine i očekuje se pozitivan ishod.
- Kako su po prirodi stvari ovi poslovi trajni, u pojedinim fazama postupka nalaze se pred različitim sudovima i zavise od konačne odluke Vrhovnog suda Crne Gore, to se u određenom broju slučajeva ne može na potpuno izvjestan način utvrditi konačan ishod.
- U nekim sudskim postupcima aktivnosti traju i po nekoliko godina, tako da se njihov broj ne može sa potpunom izvjesnošću prezirati.

VIII MARKETING

Jedna od djelatnosti Zavoda je javno informisanje. Informisanje tzv. ciljnih javnosti ostvaruje se putem stručne pomoći ovlašćenih lica Zavoda, ali i putem štampanih i elektronskih medija, brošura, publikacija, oglasnih tabli i sl.

Program za 2007. godinu

Za realizaciju programskih aktivnosti Zavoda za zapošljavanje veliki značaj ima komunikacija sa ciljnom javnošću. Mediji su kreatori javnog mjenja, njegovih stavova i mišljenja, tako da će se i u narednom periodu posvetiti velika pažnja ovom segmentu, koristiti svi kanali komunikacije kako bi poruke iz Zavoda došle do ciljnih javnosti do kojih nam je stalo.

Dakle, u narednoj godini planira se intenziviranje aktivnosti. Nastaviće se sa dosadašnjim programima i intenzivirati saradnja sa svim medijima.

Zavod će propagirati privatno preduzetništvo, motivaciju nezaposlenih lica da iniciraju privatni biznis, edukovaće zainteresovane kandidate i kreirati svijest da je budućnost u privatnom preduzetništvu, a da nova radna mjesta otvaraju mala i srednja preduzeća.

S obzirom da Zavod poklanja veliku pažnju programima obuke nezaposlenih, prije svega zbog neusklađene ponude i tražnje na tržištu rada, te deficitarnih i suficitarnih zanimanja na evidenciji nezaposlenih, neophodno je medijski uticati na nezaposlene da prihvate obuku, kako bi shvatili značaj znanja u dobijanju zaposlenja. U cilju popularizacije manje atraktivnih zanimanja, kroz medije će se plasirati informacije o deficitarnim zanimanjima i motivisati nezaposlene da prihvataju programe obuke. Zavod će u vidu brošura, informatora i kataloga informisati i animirati nezaposlene da se uključuju u programe obuke, shodno svojim naklonostima i opredjeljenjima.

Dakle, u 2007. godini Zavod planira da proširi i upotpuni dosadašnje angažovanje u oblasti informisanja ciljnih javnosti. Ovaj angažman će se odnositi na sve medije koji su prisutni na teritoriji Crne Gore, a koji, između ostalog, kroz svoje emisije i članke obrađuju problematiku zapošljavanja i nezaposlenosti. Takođe, kroz štampani materijal u vidu brošura animiraće se nezaposleni da se uključuju u programe obuke, programe javnih radova, sezonskog zapošljavanja itd.

IX FINANSIJSKI ASPEKT PROGRAMA

Primici Zavoda po izvorima i izdaci po osnovnim namjenama za 2007. godinu utvrđuju se u sljedećim iznosima:

EKONOMSKA KLASIFIKACIJA	O P I S	I Z N O S
7	PRIMICI	25.205.000,00
71	TEKUĆI PRIMICI	9.335.000,00
712-3	Doprinos za osiguranje od nezaposlenosti	6.930.000,00
713-6	Ostale takse (zapošljavanje nerezidenata)	1.910.000,00
715	Ostali prihodi	495.000,00
715-1	Prihodi od kapitala	440.000,00
715-5	Ostali prihodi	55.000,00
72	PRIMICI OD PRODAJE IMOVINE	6.000.000,00
721-2	Primici od prodaje osnovnih sredstava	0,00
722-1	Prodaja akcija	6.000.000,00
73	PRIMICI OD OTPLATE KREDITA I PRENIJETA SREDSTVA IZ PRETHODNE GODINE	3.300.000,00
731-3	Primici od otplate kredita za samozapošljavanje	3.300.000,00
74	DONACIJE I TRANSFERI	6.570.000,00
742-1	Transferi od budžeta Republike	6.570.000,00
4	IZDACI	25.205.000,00
41	TEKUĆI IZDACI	7.826.000,00
411	Bruto zarade i doprinosi na teret poslodavca	3.556.000,00
411-1	Neto zarade	1.941.000,00
411-2	Porez na zarade	534.000,00
411-3	Doprinosi na teret zaposlenog	534.000,00
411-4	Doprinos na teret poslodavca	460.000,00
411-5	Opštinski prirez	87.000,00
412	Ostala lična primanja	768.000,00
412-1	Naknada za topli obrok	116.000,00

	412-2	Naknada za godišnji odmor	56.000,00
	412-5	Naknada za prevoz	126.000,00
	412-7	Otpremnine	33.000,00
	412-9	Ostale naknade (za slučaj smrti, bolovanja, sindikatu, upravni odbor)	437.000,00
413		Rashodi za materijal i usluge	2.926.000,00
	413-1	Rashodi za materijal	526.000,00
	413-2	Rashodi za službena putovanja	163.000,00
	413-3	Rashodi za reprezentaciju	152.000,00
	413-4	Rashodi za energiju	275.000,00
	413-5	Rashodi za telefonske usluge	308.000,00
	413-6-1	Rashodi za tekuće poštanske usluge	14.000,00
	413-6-2	Rashodi za poštanske usluge na novčane naknade	80.000,00
	413-7	Bankarske usluge i negativne kursne razlike	413.000,00
	413-8	Usluge prevoza	5.000,00
	413-9	Ugovorene usluge	990.000,00
414		Tekuće održavanje	400.000,00
	414-2	Tekuće održavanje građevinskih objekata	290.000,00
	414-3	Tekuće održavanje opreme	110.000,00
415		Kamate	100.000,00
	415-1	Kamate rezidentima	100.000,00
416		Renta	60.000,00
	416-1	Zakup objekata	16.000,00
	416-2	Zakup ISDN priključka	44.000,00
418		Ostali izdaci	16.000,00
	418-1	Komunalne naknade	15.000,00
	418-3	Takse	1.000,00
42		TRANSFERI ZA SOCIJALNU ZAŠTITU	3.660.000,00
	422-4	Bruto naknade nezaposlenim licima	3.660.000,00
43		TRANSFERI INSTITUCIJAMA, POJEDINCIMA, NEVLADINOM SEKTORU I JAVNOM SEKTORU	7.919.000,00
	431-3	Transferi pojedincima	7.919.000,00
	431-3-4	Pripravnici po programu Vlade RCG	3.430.000,00
	431-3-5	Priprema radnika i zapošljavanje	4.489.000,00
44		KAPITALNI IZDACI	1.600.000,00
	441	Kapitalni izdaci	1.600.000,00
	441-3	Izdaci za građevinske objekte	1.400.000,00
	441-5	Izdaci za opremu	200.000,00

45	POZAJMICE I KREDITI	2.700.000,00
451	Pozajmice i krediti	2.700.000,00
451-3	Pozajmice i krediti pojedincima (za stambenu izgradnju)	200.000,00
451-5	Ostale pozajmice i krediti (za samozapošljavanje)	2.500.000,00
46	OTPLATA DUGA	1.500.000,00
461-1	Otplata kredita finansijskim institucijama	1.500.000,00